

กลบทกซ์

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๔๕

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากค อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจ ตั้งใจนะ ตั้งใจฟังธรรม ต่อไปนี้เป็นการฟังธรรมนะ

ธรรมะภาคปฏิบัติ ธรรมะภาคปฏิบัติเข้าสู่หัวใจ ธรรมะนั้นเป็นเรื่องของใจ เรื่องของใจ เป็นเรื่องสิ่งที่ลึกลับมาก ถ้าไม่มีเรื่องศาสนธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้ว จะไม่มีความเข้าใจเรื่องใจของตัวเองได้เลย ใจของตัวเองอยู่ที่ไหน แล้วหาใจตัวเองไม่เจอ แต่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกให้ย้อนกลับใจ ย้อนกลับมาดูที่ใจ

แต่เราไม่เคยเห็นใจของเรา เรากลับเคลื่อนไว้เรา “กลบทกซ์” วัณนะ

“เกิดมา” เกิดมาพร้อมกับการไขว่คว้า เด็กเกิดมา เกิดมาพร้อมกับการต้องพยายามกำมือ ของตัวเองไว้แน่น แล้วเรียกร้องหาสิ่งต่างๆ เห็นไหม เกิดมาเพื่อจะไขว่คว้า กลบความเห็นต่างๆ เอาไว้จับสั่นเลย แล้วเวลาตายไป แบบมือหกดนะ แบบมือไว้หกดเลยที่เราตายไป ไปแต่ตัวเปล่าๆ ไม่มีเอาสิ่งใดติดตัวเราไปเลย คุณงามความดีที่เราสะสมนั้นมันติดหัวใจไปก็ไม่มีใครเห็น ธรรมชาติ สัจธรรมพร่ำสอนอยู่ตลอดเวลาที่ไม่มีใครรู้ใครเห็น

เกิดมาพร้อมกับการจะไขว่คว้า การจะเก็บ พยายามจะแสวงหา การแสวงหา มันแย่งเวลา ของเราไป มันแย่งเวลาของเราไปหมดนะ เวลาของเรา เราเกิดมาชั่วชีวิตหนึ่ง คุณงามความดีของเรา ความละเอียดอ่อนที่เรื่องคุณงามความดีของเรามันมีขนาดไหน นี่ถ้าธรรมะเรื่องใจจะ เน้นลงที่ใจ เน้นลงที่ใจเรา ใจของเราให้ได้ ถ้าใจของเราได้ นั่นนะ มันจะเริ่มพลิกแพลง มัน

จะไม่กลบเคลื่อนไ้ไ้ มั่นกลบเคลื่อนนะ เวลามั่นกลบเคลื่อนไป เราแสวงหาสิ่งใดก็กลบเคลื่อนไป เราอยากได้อะไร เราก็พยายามอยู่กับสิ่งนั้น การที่เราอยู่กับสิ่งนั้น นั่นนะ ความพอใจติดข้องกับสิ่งนั้น ความติดข้องกับสิ่งนั้นมันก็ถึงชีวิต ถึงเวลาเราไป

กลบททุกข์ไ้ไว้ ทุกคนกลบททุกข์ของเราไ้ไว้ ไม่เคยเห็นทุกข์ของตัวเอง ไม่เคยเห็นทุกข์ของตัวเองนะ มั่นกลบเคลื่อนไ้ไว้ตลอดเวลา แล้วก็มีแสวงหา พอใจแสวงหาสิ่งต่างๆ พอใจแสวงหาในความที่เป็นไป เราแสวงหาของเรามา เราว่าสิ่งนั้นมันเป็นสิ่งที่พอใจ มันพอใจเพราะมันหลงผิด สิ่งที่หลงผิดเพราะว่าคำว่า “สิ่งนั้นจะเป็นของเรา” ถ้าขึ้นชื่อว่าเป็นอย่างเรา ความยึดมั่นถือมั่นของเราแล้วมันพอใจ เห็นไหม กิเลสมันสำคัญตรงนี้ มันพอใจสิ่งที่ว่ามันจะทำ แล้วมันพอใจของมัน มันไ้หาของมัน มันยึดมั่นถือมั่นของมัน แล้วมันพอใจ แล้วก็แสวงหาสิ่งที่ยึดมั่นพอใจอย่างนั้น นั่นนะ มันถึงไม่เห็นเวลาของตัวเอง ไม่เห็นคุณค่าของตัวเองไ้

คุณค่าของเราอยู่ที่ไหน สิ่งนี้มีทุกอย่าง...มี เพราะมีเรา โลกนี้มีอยู่เพราะมีเรา ถ้าไม่มีเรา โลกนี้ก็มิอยู่เก้อๆ เชนๆ โลกนี้ไม่มี โลกเราไม่มี เราตายไป โลกก็มีอยู่อย่างนั้น ไม่ใช่ว่ามันไม่มี มันจะบอบสลายไปเพราะเราที่ไ้ไหน เราต่างหากเป็นส่วนหนึ่งของเขา เราต่างหากเกิดมาเพื่อไ้ไปเป็นกระแสของเขา

“กรรมพาเกิด” กรรมพาให้เราเกิดไปตามกระแสของกรรม กรรมพาเกิดตามลุ่มๆ ดอนๆ ของกรรมขึ้นมา แต่เกิดขึ้นมาแล้ว พอเป็นมนุษย์ มนุษย์นี้เป็นสมบัติอันประเสริฐ แต่เวลาเป็นมนุษย์แล้ว สมบัติอันประเสริฐ เราไ้ประโยชน์มันคุ้มค่าไหม เราไ้สมบัติอันเป็นมนุษย์นี้คุ้มค่าไหม ถ้าเกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นมนุษย์ประเสริฐ ถ้ามีคุ้มค่ามา พระปัจเจกพุทธเจ้าไม่เจอ พระพุทธศาสนาก็หาทางออกตัวเองได้ พระปัจเจกพุทธเจ้าตรัสรู้ด้วยตนเอง ตรัสรู้ด้วยตนเอง พยายามค้นคว้าขวนขวายด้วยตนเอง แต่ไม่มีธรรม

แต่ไ้เราเกิดมาไม่มีธรรม เราเกิดมาไม่มีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไ้แล้ว ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ทุกคนต้องแสวงหา ไม่ใช่ของไ้ได้ง่ายๆ นะ ของที่ไ้ได้มาแสนยาก เรื่องอริยสัจ พออริยสัจ ๒ พ้นกว่าปี พิสูจน์กันมาตลอด แต่พวกเรายู่ใกล้ใกล้ไกลกัน ต่างไ้ กบเฝ้ากอบัว อยู่กับกอบัว ความสวยงามของกอบัว แต่ไม่เข้าใจ ไม่ได้เห็นความสวยงามของมัน อันนี้ก็เหมือนกัน เรายู่ใกล้ศาสนา เรายู่ชิดศาสนา แต่เราไ้ไ้ประโยชน์จาก

ศาสนา ทางฝรั่งทางยุโรปเขามาสนใจ เขาสนใจเรื่องศาสนาเพราะอะไร เพราะว่าเขถึงที่สุดก็ได้ว่าถึงที่สุดของความสุขในโลกนะ ในโลก เรื่องของความสุขของเขา เขามีความสุขของเขา เขาพอใจของเขา เขาทำขนาดไหนแล้ว มันไม่อุ่นใจใจ ใจมันไม่สิ้นสุด ที่ว่าความพอใจแล้วมันจะสิ้นสุดขนาดไหน เขถึงแสวงหา เขาแสวงหาว่าใจมันต้องการคิมกินอะไร

“อาหารของใจ” อาหารของใจมันเป็นอาหารเป็นธรรม อาหารของร่างกายเป็นอาหารของคำข้าว อาหารของร่างกาย อาหารของตา อาหารของอะไร มันเป็นอาหารนะ สรุปรวมลงแล้วมันรวมลงที่ใจหมดอายตนะทั้ง ๖ ตา หู จมูก ลิ้น กาย รวมลงแล้วมันจะรับรู้สิ่งต่างๆ สะสมลงที่ใจ แล้วใจมันแปลกประหลาดกว่านั้นนะ มันต้องมีอะไรกระทบ ไม่ต้องมีอะไรรับรู้มันมันก็คิดของมันออกมา มันก็คิดของมัน มันก็แสวงหาของมันได้ นี่มันอุ่นกินของมันเองในหัวใจมันนะ

เวลาเรานอนหลับฝันไป ฝันสิ่งที่เราไม่เคยพบเคยเห็น มันก็เคยเป็นไป สิ่งที่เราไม่เคยพบไม่เคยเห็น ทำไมเราเก็บไปฝัน มันนะ ความฝันนี้เกิดจากสัญญา สิ่งที่เคยพบเคยเห็นเป็นความสัญญา แล้วสิ่งที่ฝันแล้วไปเกินอนาคต สิ่งที่ไม่เห็นต่างๆ มันนะ ว่ายังไม่เคยพบเคยเห็นแล้วไปเห็นมา อันนั้นมันเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นไปของใจในแต่ละบุคคล ใจของแต่ละบุคคลจะเป็นสภาวะแบบนั้น แล้วหมุนไปตามสภาวะแบบนั้น

มันนะ เรื่องของใจ มันถึงเรื่องที่ว่ามันอุ่นกินของมัน มันหาอาหารของมันตลอด พยายามหาอาหารไปเพื่อความดำรงชีวิตของมัน แล้วเราก็ใช้ชีวิตกันนั้นเคลื่อนมันไป กลบมันไว้ เอาความเห็นของมันพอใจเรื่องของโลก เอามาเป็นเครื่องบังคับ เครื่องที่ว่ามันต้องการใจ สิ่งที่มีมันต้องการ เรื่องของภายนอก แสวงหามันไป กลบทุกซ์ไว้ กลบความเห็นของตัวเองไว้ กลบเคลื่อนมันไว้ไม่ให้เข้าใจตามความเป็นจริง นี่กิเลสมันเป็นแบบนี้

กิเลสในหัวใจของสัตว์โลก ต้องการสัตว์โลกนี้ให้เวียนตายเวียนเกิดในวัฏฏะ ธรรมชาติของใจเวียนตายเวียนเกิดในวัฏฏะโดยธรรมชาติของมันอยู่อย่างนั้นโดยธรรมชาติของมัน เพียงแต่อำนาจาสนา บุญกุศลทำให้เราเกิดดี บุญกุศลทำให้เกิดมาแล้วมีความเข้าใจ มีความถูกต้อง ถ้ามีความถูกต้องว่าเราอยากแสวงหาทางออก เราถูกต้องการประพฤติปฏิบัติ อันนี้มันเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์กับเรา เป็นประโยชน์กับเราว่าเราจะลืมหินที่ ๒ ขึ้นมาให้ได้ เราลืมหินหนึ่งแล้ว ตา

ของโลกเขา ตาของเกิดเป็นมนุษย์ ลืมตาหนึ่งขึ้นมา เราแสวงหาเรื่องของโลก แสวงหาเรื่องความเป็นอยู่ เราแสวงหาเป็นหน้าที่ สิ่งที่เป็นหน้าที่ แต่เราไม่ยึดกับมันเกินไปนั่นมันก็ไม่เป็นโทษ เป็นหน้าที่ที่เราจะแสวงหา แล้วเราก็มีเวลาที่เราจะประพฤติปฏิบัติ ถ้ามีความทุกข์คิดขึ้นมา จะมีแบ่งเวลามาประพฤติปฏิบัติ

ถ้าไม่แบ่งเวลามาประพฤติปฏิบัติ มันมีแต่ความทุกข์นะ มีแต่ความเร่าร้อน เวลานั้นอยู่คนเดียวก็นั่งคอตคนะ มันอาลัยอาวรณ์ มันหวนหา มันทุกข์อยู่ในหัวใจ มันทุกข์อยู่ในลึกๆ มันทุกข์เพราะความกระทบกระทั่งกัน ความที่ว่าเราต้องการสิ่งต่างๆ แล้วไม่สมความปรารถนานั้นก็เป็นทุกข์อย่างหนึ่ง ความเป็นทุกข์อันนี้เป็นความทุกข์อย่างหนึ่ง ความทุกข์ในอาลัยอาวรณ์ ในหัวใจ ในอาลัยอาวรณ์ ในชีวิต ในความเป็นไป

เวลามันทุกข์ ทำไมเวลามันเนิ่นนานนัก ความเป็นเวลาที่มันหมุนไปตามธรรมชาติของมัน ถ้ามีความสุข มีความเพลิดเพลิน เวลามันชั่วครึ่งชั่วคราว มันไปเร็วนัก มันไปไม่อยู่กับเรานานๆ “ความทุกข์” เวลาคอตก เวลาเราคอตก เวลาเราทุกข์ยาก อันนั้นนะมันเตือนใจเราให้เราเห็นว่าสิ่งนี้มันเป็นความทุกข์เพราะอะไร เพราะเราวิ่งตามกิเลสไป เราวิ่งตามกิเลสไปวิ่งตามความเห็นของเราไป แล้วมันไม่สมหวังเรา พอมันไม่สมหวังขึ้นมา มันให้ผลมาเป็นอย่างไร? เป็นการนั่งแล้วมันว้าวเหว ความว้าวเหว ความไม่มีหลักใจ ใจไม่มีหลัก อันนี้ไม่ต้องถามกัน ทุกหัวใจมีอยู่

ลองพูดถึงความอาลัยอาวรณ์ พูดถึงความว่าเราต้องเดินไปข้างหน้า สิ่งที่ข้างหน้าเราจะต้องเดินทางไปอีก สรรพสิ่งทุกอย่างอยู่ข้างหน้าเรา เราจับอะไรไม่ได้เลย เราจับสิ่งที่เป็นเครื่องประกันชีวิตเรา ไม่มีสิ่งสรรพสิ่งจับต้องได้เลย นั่นนะ แล้วเราก็พอใจกับสิ่งนี้ พอใจกับสิ่งนี้ สิ่งนี้มันเอามาตั้งไว้ให้เราเห็นภาพข้างหน้า แต่สิ่งที่เบื้องหลังมันบังไว้ มันไม่ให้เราเห็นเข้าใจ มันไม่ให้เราคิดถึงตัวเราใจ ไม่ให้เราคิดถึงตัวเรา ไม่ให้เราคิดถึงความตั้งต้นของเราที่เราจะทำความเห็นของเราอย่างไรให้มันถูกต้อง

ความเห็นของเราถ้าถูกต้องนะ ถ้า “ถูกต้อง” ถูกตามธรรม ทางโลกก็เป็นประโยชน์ ทางธรรมก็เป็นประโยชน์ ถ้าทางโลกไม่ถูกต้อง ทำอะไรไม่ถูกต้องตามความเห็นของเรา เห็นไหมความเห็นของเราที่ไม่ถูกต้อง ความเห็นของคนอื่นก็ไม่ถูกต้อง ทางโลกก็ขัดไป ความขัดกับ

สังคม ขัดกับสิ่งต่างๆ ขึ้นไป มันให้ผลเป็นความดิ้นรนทาโดยธรรมชาติของมันอยู่แล้ว แล้วก็เก็บไว้เป็นสิ่งที่เผลอใจของตัว

แต่ถ้าเป็นความถูกต้อง ความถูกต้องดีงาม นี่ศีลธรรม สิ่งนี้เป็นสิ่งที่หายาก ถ้าเราจะอยู่ในโลกเขาเพื่อความเป็นไป เราอยู่กับสิ่งนี้เราเป็นเรื่องของโลกเขา มันก็ต้องเป็นไปกับเขา เป็นไปกับตามความถูกต้องความดีงาม ศีลธรรมเป็นสิ่งที่ทำให้เราถูกต้องในสังคม แต่ความถูกต้องในสังคมนะ แล้วมันพุดถึงลึกเข้าไปละ สิ่งที่เราจะค้นคว้าเข้าหาขึ้นมา ความถูกต้องอย่างนั้นนะ มันเป็นความถูกต้องของโลกเขา

แล้วความถูกต้องของธรรมละ? ทำความเป็นธรรม “มัชฌิมาปฏิปทา” ความเห็นจากภายในหัวใจมันจะถูกต้องตรงไหน สิ่งนี้มันเป็นการยึดถือมัน ยึดมันถือมันเพราะความถูกต้อง เราถึงว่าเราทำถูกต้องแล้ว เราพอใจในสิ่งที่เราทำ สิ่งที่เราทำนี้เป็นประโยชน์แล้ว มันเป็นความพอใจแล้ว มันก็จบกันแค่นั้น แล้วสิ่งที่ว่าเป็นประโยชน์กับหัวใจจริงๆ ที่มันเป็นผลประโยชน์ของใจขึ้นมานั้นนะ มันอยู่ที่ไหน มันยังไม่เจอ

เริ่มต้น ความเริ่มต้นของเรา มันจะไม่กลบเคลื่อนขึ้นมา เราต้องเห็นใจของเรา ถ้าเห็นใจของเรา มันจะกลบเคลื่อนเราไม่ได้ “เห็นใจของเรา” มันจะเห็นธรรมตามความเป็นจริง ถ้าไม่เห็นใจของเรา มันเห็นตามอาการของเงาของใจ เงาของใจนี้เป็นขั้น เป็นขั้น ๕ ขั้น ๕ นี้โดยธรรมชาติของเรา เราเกิดมาเป็นมนุษย์ มีขั้น ๕ มีความคิดโดยธรรมชาติของมัน...สื่อความหมายได้ เด็กเกิดมา เด็กก็สามารถต้องการสิ่งต่างๆ มาแสวงหา มันแสดงออกเพื่อจะให้พ่อแม่แม่รับรู้ว่ามันต้องการสิ่งใด มันพยายามสื่อออกมา นั้นนะ มันเป็นขั้น ๕ เป็นเงาที่ความสื่อความหมายกัน

อันนั้นก็เหมือนกัน ใจยึดมันถือมันคือใจเราใช้อย่างนั้น ใช้สื่อความหมายของเงา มันถึงเป็นโลกียะ-โลกียารมณ์ สิ่งที่เป็นโลกียารมณ์เป็นอารมณ์โลกหมุนไปตามกระแสโลก สิ่งที่หมุนไปตามกระแสโลก เราก็หมุนไปตามมัน สิ่งที่หมุนไปตามมัน หมุนไปตลอด หมุนไปตลอดนี้วิภูวน มันก็เข้ากับใจที่หมุนกลิ้งไป ใจที่กลิ้งไปตามกระแสโลก มันก็กลิ้งไปตามอย่างนั้น

ถ้ามันทวนกระแสกลับมานะ “สิ่งที่ทวนกระแส” พระพุทธเจ้าเห็นตรงนี้ เห็นสิ่งสรรพสิ่งเกิดมามันเป็นประโยชน์ แต่มี ๒ ด้าน ด้านหนึ่งเป็นเรื่องของโลกียะ เรื่องของโลกเขา ด้านหนึ่ง

เป็นเรื่องของธรรม “เหรียญมี ๒ ด้าน” เราจะใช้ด้านไหน ถ้าเราใช้เรื่องด้านของโลก เราก็ออยู่ใน
กระแสโลก ดิชนาดไหนมันก็อยู่ในกระแสโลก ในกระแสของโลก ในกระแสของวิญญะ ใน
กระแสของการเกิดการตาย มันยังหลุดออกไปไม่ได้ อีกด้านหนึ่งนะ อีกด้านหนึ่งเป็นสิ่งที่ทำได้
ยากมาก เอกบุรุษ เอกอาชาไนย บุรุษอาชาไนยเท่านั้นที่จะพยายามหาแสวงหาทางออก เพราะมัน
เป็นงานที่แสนยาก

การประกอบอาชีพ การทำงานของโลกเขา เรารู้ว่า “เป็นเรื่องที่แสนยาก เราการทำงาน
นี้มันเป็นความทุกข์ความยากแล้ว เราควรหาความสุขใส่ชีวิตสิ เราทำไมต้องไปหาความทุกข์ยาก
มาเพิ่มให้เราทุกข์หนักเข้าไปอีกเพื่อเหตุไรว” นั่นนะ เวลากิเลสมันขึ้น มันขึ้นอย่างนั้น นี่กิเลสใน
หัวใจเรา ความคิดของโลกก็คิดอย่างนั้น เราหาความสุขแล้ว เราควรจะไปเพลิดเพลินไปกระแส
โลกเขา...เพลิดเพลินไปในอะไร มันจะไม่มีสิ่งใดได้เพลิดเพลินเลย มันจะหลงไปกับโลกอีก
อย่างนั้นตลอดไป มันต้องการเผาผลาญ ต้องการให้พลังงานของเราหมดไปเฉยๆ เราหมดขึ้นมา

คนเราเกิดมาจนถึงวันตาย มีโอกาสขนาดนั้นนะ คนตายแล้ว พระพุทธเจ้าไม่สอน อาพา
รดาบส อุทกดาบสเป็นอาจารย์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาก่อน องค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าเคยเล่าเรียนกับเขามา แล้วอยากจะสอนเขา ตอบแทนคุณเขาไง เวลาตรัสรู้
ธรรมแล้ว อยากจะตอบแทนคุณ ตอบแทนคุณความดีเขา กำหนดใจดูเลย ตายไปแล้ว ตายไปแล้ว
สิ่งที่ตายไป

นี่ก็เหมือนกัน ชีวิตเราถ้าตายไปแล้ว มันก็ได้ภพชาติใหม่ มันได้สถานะใหม่ สถานะนั้น
มันก็ต้องเป็นความเป็นอยู่อย่างนั้นตลอดไป แต่สถานะที่ปัจจุบันนี้ จนเราได้ถูกคิด จนเราได้ถูก
คิด เราได้หันกลับมาเพื่อหาเหรียญอีกด้านหนึ่ง หาโลกุตตรธรรมไง “โลกุตตรธรรม” หาเครื่อง
ทำความออกของใจ มันทำอย่างไร ใช้ความคิด...จะว่าเป็นความทุกข์มันก็ต้องยอมรับ ถ้าเราจะ
ประพฤติปฏิบัติ เราจะประพฤติปฏิบัติธรรม ความทุกข์ในการประพฤติปฏิบัตินี้ เป็นการทุกข์
เพื่อจะพ้นออกจากทุกข์ ทุกข์แล้วมันมีสิ่งตอบสนองที่มีสมคุณค่าไง เหนือคุณค่าด้วย

ถ้าผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ได้ธรรมอันนี้เข้ามาในหัวใจ มันจะพ้นออกไป มัน
จะเข้าใจเรื่องธรรม แล้วมันสลดสังเวช สลดสังเวชว่าทำไมเราไม่เห็นอย่างนี้ ทำไมเราไม่เข้าใจ

เรื่องอย่างนี้ มันจะสลดสังเวชเห็นไหม ได้ธรรมแล้วยังสลดสังเวช สลดในชีวิต ในการที่ว่าเราหลงไหลได้อย่างไร

แต่ถ้ายังไม่ได้ มันยังไม่ได้ มันก็ยังดิเตียนไป คูอย่างแม่ของพระสารีบุตร เห็นพระสารีบุตรไป พระสารีบุตรสะท้อนใจนะ เพราะแม่มีลูกเป็นพระอรหันต์มากมายเลย แต่ทำไมแม่ของตัวเองเป็นมิชฌาทิฎฐิ ไม่เชื่อในศาสนาพุทธ แล้วใครจะแก้ได้ มีพระสารีบุตรกำหนดดูแล้ว กำหนดทางใจดู ต้องมีพระสารีบุตรเป็นผู้แก้

ย้อนกลับไปแก้แม่ของตัวเอง แม่ของตัวเองเห็นว่าพระสารีบุตรเดินกลับมาบ้านคิดว่าคงจะเบื่อหน่ายในทางศาสนาจะกลับมาศึกษาตาเพศ เห็นไหม ย้อนกลับไปคิดอย่างนั้น แต่เวลาคิดอย่างนั้นแล้ว พระสารีบุตรก็ไม่สนใจ เพราะอันนั้นจิตใจยังแข็งกระด้าง จิตใจแข็งกระด้างไม่ควรแก้ การงาน ปล่อยไปก่อน ต้องปล่อยไป อินทรีย์ยังอ่อนไปตามกระแสของกิเลส กิเลสยังผูกเอาความคิดอันนี้ไป มันเป็นไปตามธรรมชาติของมัน มันแก้กล้าเพราะอะไร เพราะทิฎฐิมานะว่าเป็นแม่ เป็นแม่มีทิฎฐิว่าลูกของตัวเองจะกลับมาไง

กลับมาแล้วจนถึงตอนดึก เป็นโรคถ่ายท้อง เป็นโรคท้องร่วง นั่นนะ พระอินทร์มาอุปัฏฐาก พรหมมาอุปัฏฐาก...เห็นแสงพุ่งเข้าไปในห้องของลูกเลย

“นั่นใครมา นั่นใครมา นั่นใครมา”

“นั่นพระอินทร์มา”

“โอย! ลูกเราเก่งขนาดนั้นเชียวหรือ”

นั่นนะ ฟังคำนี้มา แม่ชักเริ่มใจอ่อนลง ความเห็นคือเรื่องของธรรม ใจอ่อนลง ใจควรแก้ การงาน เหริยญอีกด้านหนึ่งมันจะเปิดขึ้นมา ถ้าเหริยญด้านหนึ่งเปิดขึ้นมา เริ่มจะเอะใจ เริ่มเอะใจ ควรจะเริ่มจะเป็นการงานขึ้นมา นั่นนะ พอพรหมมาอีกรอบหนึ่งขึ้นมา

“นั่นใครนะ”

“นั่นพรหมมา พรหมนี่ก็เป็นแค่ผู้อุปฐากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น พวกนี้เป็นผู้อุปฐากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คนที่จะใหญ่กว่าพวกนี้คือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า”

พุดถึงพุทธคุณให้แม่ฟัง จะเป็นพระโสดาบันขึ้นมาในคตินั้นเลย เป็นพระโสดาบันขึ้นมาในคตินั้น นั่นนะสะท้อนใจ ที่ว่าสลดสังเวชใจ บอกว่า “ลูกไม่รักแม่ ถ้าลูกรักแม่ ลูกต้องสอนแม่ มาแต่ไหนแต่ไรแล้ว ทำไมปล่อยให้แม่หลงไปในความผิด” นั่นนะ เวลาเห็นธรรมขึ้นมา มันจะสลดสังเวชใจขึ้นมาด้วย มันสลดสังเวชว่าเราเสียเวลาเปล่าประโยชน์ไปขนาดไหน

นี่ก็เหมือนกัน เวลาได้ธรรมขึ้นมา เห็นเป็นพระโสดาบันขึ้นมา ได้ฟังพุทธคุณที่พระสารีบุตรเทศน์ให้แม่ฟัง สอนแม่ให้แม่ฟังไป นั่นนะ พุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ รัตนตรัยนี้ละ พุดถึงคุณ พุดถึงประโยชน์ที่ว่าทำให้ใจเป็นประเสริฐขนาดไหน นั่นนะ มีดวงตาเห็นธรรมขึ้นมา สลดสังเวชมาก สลด ต่อว่าพระลูกชายเลยว่า “ทำไมปล่อยให้แม่...ไม่รักแม่จริง ถ้ารักแม่จริง ต้องทำให้แม่เห็นอย่างนี้มานานเนกาเล” แต่เพราะไม่เห็นมันก็ต้องปิดบังไป ช่วงก่อนที่จะกลับมาอย่างนี้ ก่อนจะกลับมาเห็นพระสารีบุตรเดินมา ใจยังหยาบกระด้างอยู่ พลิกไปอย่างหนึ่ง

เหรียญ ๒ ด้านในหัวใจ เหรียญของเราในใจเราก็เหมือนกัน เราจะทำอะไร พลิกออกมา พลิกออกมาให้มีความมุมานะ ถ้าเราตั้งใจทำของเรา เราจะมีความมุมานะของใจเรา ถ้ามีความมุมานะ เห็นไหม เอกบุรุษเท่านั้น ผู้ที่ทำงานอย่างนี้ มันเป็นงานเรื่องของนามธรรม เราเดินจงกรมอยู่ทั้งวันทั้งคืน เดินแล้วได้อะไรสิ่งใดขึ้นมา เรานั่งสมาธิขึ้นมา นั่งแล้วนั่งอีกเราได้อะไรขึ้นมา เราได้แต่เวลาที่เสียไปเปล่าประโยชน์เท่านั้นหรือ ชีวิตนี้เราจะทำอะไรให้เป็นประโยชน์กับเรา มันจะมีความเสียไปเท่านั้นหรือ

นักกีฬา ถ้ามีการฝึกซ้อมขึ้นมา นักกีฬาก็มีกำลังขึ้นมาเพราะด้วยการฝึกซ้อม นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่จะมันจะเสียไปนั้นเพราะว่ามันเป็นความเสียไป มันไม่เสียเปล่าหรอก มันไม่เสียสูญประโยชน์ เพราะอะไร

เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกพระอานนทไว้

“อานนท เธอให้บอกบริษัท ๔ ปฏิบัติบูชานี้ เป็นการบูชาอย่างประเสริฐ”

แล้วเรา การประพุดปฏิบัติ เรานั่งสมาธิภาวนาอยู่ เราเดินจงกรมอยู่ จะกี่วันก็คืนก็แล้วแต่ ถ้ามันไม่เป็นประโยชน์ขึ้นมา ไม่เป็นผลขึ้นมา อันนั้นเป็นปฏิบัติบูชา เราเอาร่างกายของเราบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ทานของเรา ขนาดว่าเราให้ทานของเรา เราก็คือเป็นทานของเรา ในถวายพระสงฆ์ พระสงฆ์รับไป อันนี้เราปฏิบัติบูชาถวายองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประกาศไว้บอกให้พระอานนท์สั่งสอนไว้ นี่เราทำอย่างนั้น มันจะไม่เป็นทานอย่างประเสริฐได้อย่างไร เราทานร่างกาย ทานโอกาส กิริยามารยาท ความสะอาดสบายของเรา เรายกถวายองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหมดเลย แล้วเรานั่งสมาธิภาวนาไป มันได้โดยส่วนนี้โดยธรรมชาติ ส่วนนี้ได้บุญโดยที่ไม่ต้องมีใครบอก มันเป็นธรรมชาติของมัน มันเป็นไปตามความเป็นจริง เป็นสัจจะที่ว่าเรามีการลงแรงไป มันต้องได้ผลขึ้นมา

แต่ผลอีกอันหนึ่งที่ว่า “ทุกข์เพื่อจะพ้นทุกข์นะ” ผลอีกอันหนึ่ง ถ้ามันเกิดขึ้นมา อันนั้นนะเป็นประโยชน์กับเรา ถ้าสิ่งนั้นโผล่ขึ้นมา สิ่งนี้จะเกิดขึ้นมาอยู่ต่อหน้าเรา ถ้าอยู่ต่อหน้าเราทุกอย่างจะกลบเกลื่อนเราไม่ได้

แต่ปัจจุบันนี้ โอกาสของเรา ความเห็นของเรามันปิดบังใจไว้ มันเป็นเหรียญอีกด้านหนึ่ง เหรียญอีกด้านหนึ่งบังอีกด้านหนึ่งไว้เต็มมิดในหัวใจ เราเชื่อเราก็เชื่อด้วยศรัทธา เราเชื่อด้วยศรัทธา เราพยายามปฏิบัติของเรา เราทำของเรา เราพยายามฝืนขึ้นมา ฝืนขึ้นมาให้ได้ ทำของเราขึ้นมาให้ได้ ยกใจขึ้นมาให้ได้ ถ้ายกใจขึ้นมาได้ มันจะเป็นประโยชน์กับเราเอง ประโยชน์กับใจดวงนี้ไง ประโยชน์กับในหัวใจของเรา

นี่ผู้ใดเห็นธรรม แล้วจะสดสังเวชแบบแม่พระสารีบุตร สดสังเวชว่าทำไมเมื่อก่อนเราไม่คิดอย่างนี้ ทำไมเราไม่เห็นอย่างนี้ ความเห็นใจอันนี้ ความเห็นที่มันพลิกแพลงในหัวใจอันนี้ อันนี้สำคัญมาก พลิกแพลงใจดวงไหน ใจดวงนั้นจะเข้าใจตามความเป็นจริง ถ้าไม่พลิกแพลงใจดวงไหน ใจดวงนั้นจะลุ่มๆ คลำๆ อยู่ ยังเป็นการลุ่มๆ คลำๆ อยู่ ถ้าลุ่มคลำในสิ่งที่ว่าใกล้กับความเป็นจริง มันก็มีความลึกลับ มีความสะอาดสบาย มีความเข้าใจ ถ้าลุ่มคลำในสิ่งที่ไกลจากความจริงไป มันก็จะหลุดจากความจริงไปเป็นการคาดเดาคาดหมายที่ห่างไกลออกไป เห็นไหม

ใจของเรายังลุ่มๆ คล้ำๆ ก็ต้องเป็นแบบนั้นไป แต่การลุ่มๆ คล้ำๆ ก็มีการเริ่มต้นนับ ๑ ถ้าไม่มีการเริ่มต้นนับ ๑ แล้วมันจะ ๒ มาจากไหน

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราประพฤติปฏิบัติ เราควรภูมิใจว่าเราก็เป็นคนๆ หนึ่ง ที่เราเป็นลูกศิษย์องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เชื่อก็คงดีใจพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วจะประพฤติปฏิบัติหาทางออกให้ได้ นั่นนะ “หาทางออกให้ได้” สิ่งนี้เป็นการลบออกไปไม่ให้ความปิดบังของใจไม่ให้กิเลสมันปิดบังใจของเราไว้ ถ้ากิเลสปิดบังใจของเราไว้ เราจะไม่มีโอกาสสิ่งนี้เลย แล้วมีแต่ความท้อถอยนะ มีแต่ความท้อถอยน้อยเนื้อต่ำใจในอำนาจวาสนา ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจะน้อยเนื้อต่ำใจในอำนาจวาสนาของเราว่าทำไมเราทำแล้วไม่ได้ประโยชน์ ทำไมเราทำแล้วไม่ได้เป็นอย่างนั้น...สิ่งนี้เพราะมันเป็นความอยากซ้อนเป็นความอยาก มันเป็นค้นหา

เราทำสิ่งใดเราก็เคยประสบความสำเร็จ เราเห็นประสบความสำเร็จเราก็พอใจ แล้วเราทำสิ่งนี้ เราก็เอาค้นหาความทะยานอยาก เอานี้ลากมันมาด้วย เราไม่เข้าใจว่าเราลากกิเลสมาทำลายตัวเองใจ...เราทำเพื่ออะไร เราทำเพื่อความละ เราทำเพื่อความปล่อยวาง เราทำเพื่อมันละสิ่งใดๆ สิ่งอารมณ์ที่มันผูกพันใจมันละออกไป มันละออกไปมันได้อะไรขึ้นมา มันได้ความว่าง ความปล่อยวาง เพราะมันปล่อยวางมันถึงว่าง

ถ้ามันไม่ปล่อยวาง มันยึดมันถือมันในสิ่งใด ถ้ามันยึดมันถือมันในสิ่งใด มันยึดมันถือมันในความเห็นของตัวเอง แล้วความอยากที่ว่าต้องการให้มันว่าง มันก็มัดเข้าไปอีกชั้นหนึ่ง มันมัดความคิดของตัวเองอยู่ในหัวใจเป็น ๒ ชั้น ถ้าเป็น ๒ ชั้น มันก็เป็นความฟุ้งซ่าน ความฟุ้งซ่านนั้นก็ฟุ้งซ่านอยู่ในหัวใจของเรา มันหมุนอยู่ในใจของเรา แล้วมันก็เผาใจของเรา แต่เราไม่เข้าใจ เราเข้าใจว่าเราประพฤติปฏิบัติธรรมนั้น ประพฤติปฏิบัติธรรมด้วยรูปร่างใจ ด้วยวิธีการ ด้วยพิธีกรรม ด้วยรูปร่างที่เราประพฤติปฏิบัติ แต่เราไม่ได้ปฏิบัติด้วยใจ ใจเราโดนกิเลสมันกลบไว้ แล้วมันผูกมัด มันหลอก ด้วยความอยาก อยากในผลนั้น นั่นคือกิเลสมันผูกมัดใจของเราอีกชั้นหนึ่ง

กิเลสมันมีอยู่ในใจโดยดั้งเดิม กิเลสนี้มันอยู่กับใจ แล้วมันพาใจให้เราหมุนเวียนไปโดยธรรมชาติของมันโดยดั้งเดิมอยู่แล้ว แล้วเราก็มีมันอยู่โดยธรรมชาติอยู่แล้วอันหนึ่ง เราก็ไม่เข้าใจ แล้วเรายังมีความอยากซ้อนเข้าไปอีก ถึงต้องปล่อยวางสิ่งนั้น ปล่อยวางสิ่งที่ว่าเราทำแล้วก็ไม่

เห็นได้อะไร...ถ้าเราคิดสิ่งนี้ มันจะต่อเนื่องกันไป ต่อเนื่องเป็นความอยากว่าจะได้อะไรล่ะ ก็ได้
ธรรมะใหม่ ได้สิ่งที่ต้องการ ได้ความปรารถนา นั้นนะ มันจะหมุนตามไปเลยนะ ความคิดมัน
จะหมุนออกไปตามกระแสของกิเลสที่มันจุคไฟให้ มันเริ่มเป็นประกายให้ แล้วก็หมุนตามมันไป

เราย้อนกลับ ทุกอย่างย้อนกลับ ทวนกระแสเข้ามาในความสงบของใจ ทำความสงบของ
ใจ จะคิดขนาดไหนคิดไปเถิด ให้มีความรู้อยู่ ความคิดให้มันคิดไป แต่ตัวผู้รู้ที่อยู่ ที่ว่าตัวผู้รู้ที่อยู่ มัน
คิดขนาดไหน ผู้รู้อยู่กับเรา แต่ถ้าเราคิดแล้วเราผลอ ไม่มีผู้รู้ เราจะคิดไปตลอดเลย เราเป็นผู้คิด
คิดไป นั้นมันเป็นเรื่องของความฟุ้งซ่าน

แต่ถ้าเราคิดออกไป คิดแต่เรื่องความที่ว่า มันคิดมันเหมือนกับเราว่างก้อนหินออกไป
ก้อนหินมันตกตรงไหน นี่เหมือนกัน ความคิดที่เราคิดออกมันเหมือนกับที่ตกของใจ ใจมันตก
ขนาดไหน เราคิดย้อนกลับมาให้มันย้อนระยะสั้นเข้ามา นั้นนะ ถ้ามีผู้รู้ที่อยู่ เป็นอย่างนั้น
เหมือนกับเราว่างก้อนหินไปแล้วมันตกที่ไหน ความคิดขึ้นมา มันคิดพุ่งออกไป กระแสมันไป
ได้ไกลขนาดไหน แต่ผู้รู้ สติยับยั้งไว้ นั้นนะ คิดย้อนกลับมา พยายามถอยเข้ามา ถอยเข้ามา
จนกว่ามันจะถึงตัวมันเอง ถ้าถึงตัวมันเอง นั้นนะ มันไม่ใช่เงา สิ่งที่เกิดจากตัวผู้รู้ ความคิดนี้
เกิดจากตัวผู้รู้ ผู้รู้มันหมุนออกไป มันถึงเป็นความคิดขึ้นมา นี่เหมือนกัน ถ้าเราอยู่กับผู้รู้ เรายึด
หลักผู้รู้อยู่ได้ หรือยึดหลักได้ มันจะย้อนกลับมา ย้อนกลับมา นี่คือการทำความสงบของใจ

สิ่งนี้ หน้าที่ของเรา หน้าที่ของเราต้องย่ำคิดย่ำทำ ทำไปตลอดเวลา อย่างอื่นนั้นปล่อยไป
ตั้งสติสัมปชัญญะ ถ้ามีสติขึ้นมา สิ่งนี้จะเป็นการเป็นงาน ถ้าขาดสติขึ้นไป สิ่งนี้จะไม่ใช่เป็นการ
เป็นงาน สิ่งนี้เป็นเรื่องของกิเลสมันฟุ้งซ่าน มันหลอกกันไป

เราประพฤติปฏิบัติ เราประพฤติปฏิบัติแต่เฉพาะร่างกายของเรา หัวใจไม่ได้ฝึกประพฤติ
ปฏิบัติตาม ถ้าหัวใจประพฤติปฏิบัติตามนี้ มันต้องเข้าหลักของธรรม “หลักของธรรม” ตั้งสติไว้
สตินี้ก็เป็นธรรมตัวหนึ่ง เป็นธรรมตัวหนึ่ง สติสัมปชัญญะต่างๆ ความระลึกได้อยู่ ย้อนกลับเข้ามา
ตั้งเป็นธรรมขึ้นมา นี่สังขารปรุงแต่งย้อนกลับเข้าไป ย้อนกลับให้หมุนกลับเข้ามา หมุนกลับมา
หมุนกลับในความคิด

สิ่งที่เป็นความคิดนั้นคิดไปแล้วมันเปล่าประโยชน์ ถึงความคิดนั้นเป็นการทำงานก็แล้วแต่
ถ้าไม่ใช่เวลาการทำงาน “มันไม่ใช่เวลา” ปล่อยวางให้ได้ ถ้าเรานั่งสมาธิภาวนาอยู่ ถ้าเวลาเป็น

การเป็นงาน เราถึงทำการทำงาน ถ้าเป็นการเป็นงาน เวลาคิดมันก็ไม่อยากคิด มันก็คิดเรื่องอื่น นั่นนะ กิเลสมันซ่อนอย่างนั้นนะ เวลาเรามันเป็นควรจะคิดก็คิดทางอื่นซะ เวลาไม่ควรคิด มันก็จะเอามาคิดซะ นั่นนะ มันเป็นสิ่งที่ว่าไม่เป็นประโยชน์กับใครทั้งสิ้น ไม่เป็นประโยชน์กับในการประพฤติปฏิบัติ ไม่เป็นประโยชน์กับในหน้าที่การงาน ไม่เป็นประโยชน์กับอะไรเลย เพราะมันปลุกไส หน้าที่ของกิเลสคือทำให้เราเสีย ทำให้เราด้อยค่าไปตลอดเวลา

แต่ธรรม คือความคิดย้อนกลับ ย้อนกลับเข้ามา อันนี้เป็นธรรม เป็นธรรมย้อนกลับเข้ามาเพื่อความสงบ กำหนดก็ได้ กำหนดพุทโธก็ได้ ใช้ความคิดก็ได้ แล้วแต่ว่าจิตนิสัยของเรา ถ้ามันกำหนดพุทโธๆ มันกำหนดแล้วมันไม่อยู่กับเรา นี่มันไม่อยู่กับเรา มันทำแล้วมันเป็นความที่ที่ต้องลงแรงมาก เป็นการเหนื่อยอ่อน เป็นความเมื่อยล้าต่างๆ จิตใจมันล้า นั่นนะ มันเป็นความเครียดของใจแต่ละดวง ไม่เหมือนกัน การสะสมขึ้นมาของใจไม่เหมือนกัน ใจบางคนกำหนดรู้ได้ กำหนดพุทโธๆ ลงได้ แล้วความพอใจ เพราะนี่ศรัทธาจริต เชื่อในองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยความมั่นคงใจ

แต่พุทธรจิต จิตของผู้ที่ว่าจะต้องใช้เหตุผล มันจะต้องมีเหตุผลมันถึงจะเชื่อ ถ้าไม่มีเหตุผล มันจะถามหาเหตุผล ถามหาเหตุผลว่าสิ่งนั้นคืออะไร เหตุผลก็คือการเกิดดับของใจใจ ความคิดเกิดขึ้นมา มาจากไหน แล้วคิดออกไป มันใช้อะไรเป็นสืบท่อ สิ่งที่สืบท่อ เห็นไหม เกิดขึ้นมาจากสัญญา สังขารปรุงแต่ง แล้วความรู้สึกคือวิญญาณหมุนไปอย่างไร นั่นนะ มันหมุนออกไปอย่างนั้น แล้วเราคิดตามออกไป คิดตามออกไปแล้ว ให้ความคิดนั้นให้ค่ามันใจ

ถ้าให้ค่า ตัวนี้คือตัวปรุงแต่ง ตัวนี้คือตัวความรู้สึก ตัวนี้คือ... มันจะยกค่าของใจถูกว่าสิ่งนี้คือสัญญา นี่ขณะนี้ ใจเราเป็นสัญญา ขณะนี้ ความคิดนี้เป็นสังขาร ขณะนี้ ความคิดนี้เป็นวิญญาณรับรู้ นั่นนะ พอมันรับรู้ขึ้นมาละ รู้ชื่อ รู้กำลังของจิต มันก็อายนะสิ มันรู้ว่าเรารู้ทัน รู้ว่าธรรมะเริ่มทันความเห็นของตัว มันก็ปล่อย

ความปล่อยวางเข้ามา มันจะปล่อยวางเข้ามาถึงความสงบเฉยๆ ของมัน ความรู้เฉยๆ นี่คือตัวจิต แต่รู้โดยขั้นนั้นรู้ด้วยอารมณ์ รู้ด้วยความคิด นั่นคือเงา เงาจะหมุนออกไปอย่างนั้นตลอดเวลา แล้วมันก็หมุนออกไป มันก็กินวงกว้างออกไป แต่ถ้ามันปล่อยมันเข้ามา มันจะวงแคบเข้ามาๆ แคบเข้ามาจนเป็นอิสระของตัว นั่นนะ มันจะเริ่มเห็นเหรียญอีกหน้าหนึ่ง

ถ้าเริ่มเห็นเหรียญอีกหน้าหนึ่ง มันต้องซุกซัย ซุกซัยว่ากลบททุกซ์ไว้เพราะอะไร เพราะความยึดมั่นถือมั่นปิดบังไว้ ความยึดมั่นถือมั่นของใจ ยึดมั่นถือมั่นในสติปัญญา ๔ ในกาย เวทนา ในจิต ในธรรม ในกายของเราที่ยึดมั่นถือมั่น ในความคิดในจิต ในความคิดของเราที่ยึดมั่นถือมั่น เราคิด เราคิดถูกต้อง เราคิดดีงาม เห็นไหม ความยึดมั่นถือมั่นอันนี้มันถึงว่าเป็นความผูกพันโดยธรรมชาติของมัน เนื้อหาของกิเลสมันอยู่ตรงนี้ไง ตรงนี้เกิดขึ้นเพราะอะไร เพราะว่าเรา อวิชชาอุปจายา สงฺขาร เพราะความไม่รู้เท่า เพราะความไม่เคยเห็นตามความเป็นจริง

ถ้าเห็นตามความเป็นจริงมันจะเข้าใจสิ่งนี้ตามความเป็นจริงขึ้นมา แล้วมันจะปล่อยวางเป็นชั้นเป็นตอนเข้ามา แต่ถ้าไม่มีสิ่งนี้ขึ้นมาเป็นเนื้อหาของงาน สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพชอบ การทำงานชอบ ความเพียรชอบ ความชอบของการประพฤติปฏิบัติ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจะเข้าใจว่ามรรคอรียสัจจที่เกิดขึ้นมา

“รอยเท้าในอากาศไม่มี สุกฺกททะ เธออย่าถามให้มากไปเลย ในศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล”

ในนี้ก็เหมือนกัน ในความคิดของใจที่เป็นมรรคที่เกิดขึ้นจากใจที่ใจที่จับสติปัญญา ๔ ขึ้นมา จับต้องได้ มรรคที่เกิดขึ้นจากใจดวงไหน ใจดวงนั้นถึงจะมีผลของใจดวงนั้น ใจดวงนั้นปฏิบัติเพื่อใคร

เราตีโพยตีพายมาว่าเราปฏิบัติแล้วไม่ได้ผลๆ เพราะเราไม่เห็นสิ่งนี้ไง เราไม่เห็นสิ่งที่ประกอบขึ้นมาเป็นมรรคอรียสัจจขึ้นมาได้ เราไม่ทำความเข้าใจของเราเข้ามา ถ้าเราทำความเข้าใจของเราเข้ามา ใจมันสงบเข้ามา มันเริ่มจะเป็นการงานขึ้นมา ย้อนขึ้นจากภายใน ถ้ามันย้อนขึ้นจากภายใน มันจับสิ่งที่ว่าสติปัญญา ๔ ในการยึดมั่นถือมั่นของมัน เพราะมันยึดมั่นถือมั่นมันถึงทำให้หลง

ถ้าเราจับความยึดมั่นถือมั่นของเรา มันยึดมั่นถือมั่นเพราะอะไร เพราะความไม่เข้าใจของมัน ปัญญาไม่เกิดไง ปัญญาความเห็นตามความเป็นจริงไม่เกิดขึ้น ปัญญาเป็นปัญญาของโลกเขาเป็นปัญญาฝ่ายผู้มืด ปัญญาของโลกเขาว่าสิ่งนี้เป็นเรา เราเกิดมาเป็นเรา ทุกอย่างต้องเป็นของเรา “เป็นเรา” เราต้องใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่ากับเรา ใช้ประโยชน์คุ้มค่าไปไหน เดียวมันก็ต้องดับจันท์ไป ถ้าใช้ประโยชน์อย่างนั้น มันเป็นประโยชน์กับโลก ไม่เป็นประโยชน์กับธรรม

ถ้าเป็นประโยชน์กับธรรมจะใช้อย่างไร จะใช้ที่ด้วยความสงบของใจ จับต้องสิ่งนี้ขึ้นมา จับต้องแล้ววางไว้ จับต้องแล้ววางไว้ซึ่งหน้า ให้พิจารณาว่าสิ่งนี้มันเป็นตามความเป็นเห็นของเราไหม ถ้ามันเป็นความเห็นของเรา มันต้องอยู่กับเราได้ เราต้องบังคับบัญชามันได้ เราต้องใช้งานมันได้ แต่สิ่งนี้มันมีแต่ใช้เรา

เรายังวิ่งเต้นอยู่ทุกวันนี้เพราะอะไร ก็เพราะนี่ ก็เพราะร่างกาย เพราะหัวใจเราปรารถนา เพราะร่างกายเราต้องการ แล้วเราก็ต้องวิ่งเต้น พยายามหาเพื่อเจอจนมัน เราวิ่งเต็นมา เราเป็นขี้ขำมัน เราต้องพยายามบำรุงรักษามันเพื่อให้มันอยู่ในอำนาจของเรา เพื่อให้อยู่ในความพอใจของเรา มันก็ไม่เป็นไปตามความพอใจของเรา มันแก่ มันชราภาพ มันคร่ำคร่าไปโดยธรรมชาติของมัน แล้วก็ต้องตายไปโดยที่เราไม่ได้ประโยชน์สิ่งใดๆ เลย อันนั้นมันเป็นสัจจะโดยสมมุติ

แต่สัจจะตามความเป็นจริง สัจจะ อริยสัจจะที่เห็นจากความเป็นจริงนี้ มันจะเห็นขึ้นมาโดยปัจจุบันธรรม ปัจจุบันธรรมที่มันเกิดขึ้นมา นั่นนะ มันเกิดขึ้นมา มันซ่อนขึ้นมาให้เห็นตามความเป็นจริงแล้วให้มันปล่อยวางตามความเป็นจริง ถ้ามันปล่อยวางตามความเป็นจริง ปล่อยวางตามความเป็นจริงนั้นถึงจะเป็นสัจธรรม

สัจธรรมตามความเป็นจริง มันเห็นโดยธรรมชาติ เห็นโดยธรรม เห็นโดยมรรค เห็นโดยปัญญา เห็นโดยมรรคของเราที่เกิดขึ้น ไม่ใช่รอยเท้าบนอากาศ...เป็นมรรคจากใจดวงนั้น ใจดวงนั้นสะสมมรรคอันนี้ขึ้นมา มรรคอันนี้คือเป็นประโยชน์กับใจดวงนั้นขึ้นมา แล้วชำระกิเลสขาดออกไปโดยธรรมชาติของมัน ชำระนะ

พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ ซ้ำแล้วครั้งหนึ่งก็จะปล่อยวางส่วนหนึ่ง ผู้ใดปล่อย พอปล่อยวางขึ้นมาส่วนใหญ่จะปล่อย ปล่อยว่าปล่อยวางแล้วเข้าใจ เพราะว่าการพยายามจะค้นคว้าขึ้นมา พยายามสะสมขึ้นมามันเป็นงานที่แสนยาก ก็ฟังคำว่าเอกบุรุษสิ เอกบุรุษมีความอดทน มีความอดกลั้น มีความพยายาม อุทิศทรัพย์พยายามขนาดไหน ถึงสร้างสมมรรคอริยสัจขึ้นมาในหัวใจของเรา

“สิ่งที่เป็นามธรรม” สิ่งที่เป็นนามธรรมมันมุ่งไปตามธรรมชาติของมันที่มันจับต้องไม่ได้ ทำไมเราสร้างขึ้นมาจนเป็นรูปธรรมขึ้นมาหนุนในหัวใจของเราจนเราสามารถแยกแยะสิ่งต่างๆ ออกไปได้ ปัญญาอย่างนี้คือปัญญาชำระกิเลส

ไม่ใช่ปัญญาของเรา เริ่มต้นที่ปัญญากว่าสิ่งนั้นเป็นเรา สิ่งนี้เป็นเรา เราคิดภาษาเราว่าเรา ควรหาความสุขความสนุกเพลิดเพลินกับใจ เราคิดของเรา หาความสนุกหาความเพลิดเพลินไป แล้วมันจะเป็นประโยชน์ มันเป็นประโยชน์กับเรา เราเกิดมาแล้ว เราได้ร่างกายแล้ว เราควรใช้ ประโยชน์กับมัน นั่นนะ ปัญญาอย่างนั้นเป็นปัญญาของโลกเขา ปัญญาของโลกเขา ปัญญา หมุนเวียนไปในกระแสของโลก ไม่เป็นประโยชน์กับใครทั้งสิ้น ไม่เป็นประโยชน์กับใครทั้งสิ้น เป็นประโยชน์กับกิเลสเท่านั้น เป็นโทษกับเรา นั่นปัญญาของกิเลส

ปัญญาของเราเกิดขึ้นมา ต้องใช้ปัญญาอย่างนี้ แล้วมันเกิดขึ้นมาแต่ละครั้งแต่ละคราวมัน แสนยาก การทำที่แสนยากนี้ทำให้เราเวลาวิปัสสนาเข้าไปค้างแล้วปล่อย ปล่อยแล้วไม่อยากทำ อีก...เรียกรื่องผลใจ เรียกรื่องหวังผลว่าสิ่งนี้เป็นผลแล้ว ควรจะเป็นผลของเราต่อๆ ไป

มันเป็นผลส่วนหนึ่ง ผลโดยเป็นตทั้งคปหาน ประหารกิเลสออกไปชั่วคราวจากใจ แต่ ไม่ใช่สมุจเฉตปหาน ประหารโดยธรรมชาติที่ว่าขาดออกไป

เพราะกิเลสเป็นเรื่องแก่นกิเลสมาก กิเลสมันเป็นความแก่นกิเลสอยู่ในหัวใจของเรา มัน หมักหมมมา แล้วมันก็กลบเกลื่อน กลบเกลื่อนอย่างนี้ทำให้เราไขว้ไขวไป นี่กิเลสกลบทุกซ์ไว้ กลบอย่างนี้ กลบทุกซ์ไว้ในหัวใจ แล้วเป็นอริยสัจ เป็นความจริง เราก็ไม่เห็นตามความเป็นจริง เราไม่เห็นตามความเป็นจริง เราถึงปล่อยวางด้วยความชั่วคราว ปล่อยวางโดยชั่วคราวด้วยความเห็นของเขา ด้วยความเห็นที่มันพลิกแพลงไป นี่กิเลสพลิกแพลงในการประพฤติปฏิบัติ

ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา นี่ ไม่ใช่ว่าจะมีความก้าวหน้าโดยความสะดวกสบายตลอดไป กิเลสมันจะขัดขวางไปตลอด ตั้งแต่การทำความสงบของใจขึ้นมามันก็ลุ่มๆ ดอนๆ มาตลอด แล้ว วิปัสสนาแล้วมันจะทีเดียวขาดออกไป มันจะเป็นไปได้อย่างไร มันสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ สิ่งที่เป็นไปไม่ได้ เว้นไว้แต่ขีปภาปัญญา เว้นไว้แต่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติแล้วรู้เร็ว รู้ได้โดยธรรมชาติ ของเขา อันนั้นเป็นอานาจาสนา ทีเดียวขาดไปเลยตลอดไป อย่างองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ เจ้า เหมือนกัน บุพเพนิวาสานุสติญาณก่อนในปฐมยาม จุตูปปาตญาณ อาสวกขญาณทีเดียวขาด ไป แต่ก็ยังวางมรรค ๔ ผล ๔ ไว้ให้เราก้าวหน้าตามนั้น

ถ้าไม่วางมรรค ๔ ผล ๔ แล้ว เราจะก้าวหน้าตามไหน เพราะเวไนยสัตว์ เวไนยสัตว์นี้ สัตว์ ไนยในการก้าวหน้านี้ ต้องก้าวหน้าตามกระแสของกิเลสเข้าไป เป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป

นั่นนะ “กลบททุกซ์” มันกลบไว้อย่างนั้น ก็เลศกลบธรรมก็กลบธรรมไว้ในหัวใจ แล้วเราสร้างสมขึ้นมาเป็นส่วนหนึ่ง นี่มันยังผลักไสให้มีการเปลี่ยนแปลง ผลักไสให้หัวใจดวงนี้พลิกแพลงไป เราพยายามของเราขึ้นไป

ถ้าเราทำได้ สิ่งที่เราทำได้เหมือนคนที่มีกำลัง นักกีฬาที่มีกำลังแล้วความผิดพลาดมันมิได้ในการเล่นกีฬา แต่เราก็กู้ใจตัวเองได้ เพราะกำลังเราพอ เราฝึกซ้อมตลอด นี่ก็เหมือนกัน ในการวิปัสสนา ในการใคร่ครวญบ่อยๆ ครั้งเข้า มันเหมือนการฝึกซ้อมตลอด มันมีการซ้ำ ๒ ซ้ำ ๓ เราสามารถทำอย่างนี้ได้ โอกาสที่ ๒ โอกาสที่ ๓ มันต้องทำให้เราชนะขึ้นมาได้สักวันหนึ่ง นี่การซ้ำแล้วซ้ำเล่านี้ละ นี่มันเป็นการวิปัสสนา เป็นการวิปัสสนาใคร่ครวญซ้ำบ่อยเข้าๆ

จนถึงที่สุดแล้ว ความเต็มของใจขาด ขาดออกไป สิ่งนี้จะกลบไว้ไม่ได้ มันจะเป็นเรื่องของธรรมขึ้นมา เราจะสลัดสังเวชใจของเราเอง สลัดสังเวชนะว่าสิ่งนี้มันก็มีอยู่โดยธรรมชาติของมัน ทำไมเราไม่เคยเห็น พอเห็นแล้วมันจะมีความสุข มีความสุขใจมาก ใจจะมีความสุขว่าเข้าใจตามความเป็นจริงว่าสิ่งนี้เป็นตามความเป็นจริง กายนี้ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่กาย กายนี้ไม่ใช่ทุกซ์ ทุกซ์นี้ไม่ใช่กาย มันต้องปล่อยขาดจากหัวใจ

ไม่ใช่ว่าพิจารณาโดยความเห็นจากกายภายนอก ความเห็นกายภายนอก เราพิจารณาเข้าไป อย่างพวกนายแพทย์ต่างๆ เขาก็เห็นร่างกายมาตลอด เขาใช้เป็นวิชาชีพ วิชาชีพ ร่างกายกลไกของร่างกายทำงานอย่างไร เขาจะเข้าใจเรื่องกลไกของร่างกาย แล้วเขาก็ทำให้กลไกของร่างกายกลับมาเป็นความปกติของมัน ถึงที่สุดแล้วมันก็ต้องตายไป มันจะเป็นปกติขนาดไหนมันก็ต้องชราภาพไปๆ อย่างนั้นแล้วเขาต้องยอมรับ ยอมรับตามสัจจะว่ามันถึงที่สุดแล้ว มันก็ต้องแปรสภาพ มันต้องตายไป นั่นเป็นความเห็นของเขา

แต่ความเห็นของใจไม่เป็นอย่างนั้น นี่เห็นว่ากายไม่ใช่เรา เราไม่ใช่กายแล้วมันจะตายไปไหน ใจนะ ใจมันไม่ตาย เห็นไหม เห็นความเป็นสถานะความเป็นจริงแล้วมันเข้ามาถึงที่ใจ ใจมันสลัดขาดออกไป พอสลัดขาดออกไป มันปล่อยวางตามความเป็นจริง อันนี้ประเสริฐกว่ามาก ประเสริฐกว่าการไปรู้กลไกของร่างกายที่มันหมุนไปตามธรรมชาติของมัน แต่เรารู้ตามอริยสัจ รู้ตามความเป็นจริง รู้ตามความเป็นจริง รู้ตามภาวนามยปัญญา ภาวนามยปัญญาเกิดขึ้น

ในอริยสัจ “ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค” มรรคอริยสัจทั้งหมดไปรอบหนึ่ง นิโรธะ ความดับออกไป สิ่งที้ออกไปในอะไร ออกไปในต้นหาความทะยานอยาก ความอยากที่จะให้เป็นไป มันจะไม่ใช่เป็นอย่างนั้นอีก มันจะลงหลักตามความเป็นจริง

“สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับโดยธรรมดาของมัน”

ร่างกายก็เหมือนกัน มันมีชีวิตอยู่ขนาดไหน มันก็เกิดขึ้นมาแล้ว แล้วมันต้องดำรงชีวิตไปของมันโดยธรรมดา แต่ไม่มีตัวต้นหาความทะยานอยากเข้าไปยึดมันถือมันว่าสิ่งนั้นเป็นเราสิ่งนี้เป็นเรา มันจะปล่อยวางได้ตามความเป็นจริง สิ่งที่เป็นความจริงส่วนหนึ่ง กายก็จริงส่วนกาย จิตก็จริงส่วนจิตอย่างนี้ แล้วสังขารก็เป็นสังขารอันหนึ่ง นี่สิ่งนี้อยู่ด้วยกัน มันไม่รบกวนกัน สิ่งที่ไม่รบกวนกันต้องมีความสุขของใจขึ้นมาชั้นหนึ่งสิ นั่นนะ ธรรมในหัวใจที่มันเกิดขึ้นมาในการประพฤติปฏิบัติ

ก้าวเดินต่อไป ก้าวเดินต่อไปเพราะว่ากิเลสมันกลบไว้เป็นชั้นเป็นตอน

ความลึกของกิเลสมันกลบไว้ มันก็กลบไว้ของมันอยู่อย่างนั้น

เวลาความไม่เข้าใจของเรา ความไม่เข้าใจของเรา...เข้าใจส่วนหนึ่ง เข้าใจในการเห็นว่า สัจจะความเป็นจริง “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา มันก็ปล่อยสิ่งนั้นโดยธรรมดา” มันปล่อยเข้ามา แต่มันก็มีอุปาทานของมัน ส่วนลึกของมันอยู่ที่ในหัวใจ ส่วนลึกในอุปาทาน มันเกาะเกี่ยวอยู่ในสิ่งของเดิม เกาะเกี่ยวในความยึดมันถือมันในเรื่องของกายนี้เหมือนเดิม เกาะเกี่ยวในเหมือนเดิม เกาะเกี่ยวเหมือนเดิมก็ต้องลึกเข้าไปโดยเหมือนเดิม เราต้องพยายามทำความสงบของใจเข้าไปเพื่อยกขึ้นวิปัสสนา มันก็ต้องผลัดไส ความเห็นของใจต้องผลัดไสว่าเราทำแล้ว เราเข้าใจแล้ว เราแค่นี้เราพอแล้ว

ถ้าพอแล้ว เราทำธุรกิจต่างๆ เราทำการค้าต่างๆ เราต้องการผลมากขนาดไหน “ผลที่ถึงที่สุด” กับ “ผลที่ยังไม่ถึงที่สุด” เหมือนกับผลไม้ ผลไม้ดิบๆ กินได้ไหม ถ้าผลไม้มันสุกขึ้นมาเราถึงกินได้ใช่ไหม ใจก็เหมือนกัน มันยังไม่สุก ถ้ามันพ้นตรงนี้ไปมันจะเริ่มจะห้าม มันจะห้ามแล้ว มันจะสุกไปข้างหน้า ถ้ามันจะสุกไปข้างหน้า มันเป็นธรรมชาติของมันถ้าเราประพฤติปฏิบัติถึงที่สุด แต่อย่างนี้ไม่ถึงที่สุด มันต้องกลับมาเวียนตายเวียนเกิดในวัฏฏะเหมือนกัน แต่เวียนตาย

เวียนเกิดในสถานะที่ว่ามิต้นมีปลายแล้ว ถ้ากลับมาเกิดเป็นมนุษย์โดยซ้ำก็ ๗ ชาติเท่านั้น แต่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติถึงที่สุดในชาตินี้ไม่เกิดอีกก็ได้

ถ้าไม่เกิดอีกก็ได้เพราะอะไร ต้องทำใจดวงนั้นไม่ให้มีเชื้อใจ การเกิดเพราะใจที่มีเชื้อ มีต้นหาคความทะยานอยาก ยางเหนียวนี้พาเกิด ถ้ายางเหนียวในหัวใจนั้นหมดไปจากใจแล้ว ไม่มีตัวเชื้อออกไปในหัวใจ...เชื่อนั้นไม่มี จะพาสิ่งใดไปเกิด

เราวิปัสสนา วิปัสสนาเพื่อกำจัดเชื่อนั้น เชื่อที่อยู่ในใจของเราที่มันหมักหมมในใจของเรานั้นนะ เราต้องจับเข้าไปที่ตรงใจนั้น จับเข้าไปตรงใจนั้นแล้ววิปัสสนาตรงใจนั้น ยกขึ้นวิปัสสนาตลอด ยกขึ้นวิปัสสนาตลอดถ้าใจมันสงบ

ถ้าใจมันกำลังไม่พอ ความสงบของใจไม่พอ ถ้าความสงบของใจไม่พอ จับงานแล้วงานก็ไม่เป็นงาน มันจะเป็นเรื่องของโลก เป็นการคาดการณ์หมาย สิ่งที่เป็นการคาดการณ์หมาย มันก็เวียนไปตามกระแสของโลก วนอยู่ในกระแสของโลก “โลกียะ” เรื่องของโลกเขา เรื่องของโลกทำไมถึงเป็นเรื่องของโลก เพราะเราเกิดในโลก ความคิดนี้มันเป็นเรื่องในโลกโดยธรรมชาติของมัน สิ่งที่เป็นความคิดความเห็นของเราเกี่ยวกับเรื่องของโลกนี้ทั้งนั้นเลย เราเกิดมาในโลก เราถึงเป็นโลก ความคิดของเราที่เป็นโลก ก็ต้องเอาความสงบของใจเข้ามายับยั้ง

ถ้าความสงบของใจเข้ามายับยั้งขึ้นมา ยับยั้งเข้ามา ยับยั้งเข้ามาจนความสงบของใจขึ้นมาแล้วยกขึ้นวิปัสสนา อันนี้ถึงเป็นธรรม เป็นธรรมเพราะใจ เพราะความสงบของใจ เป็นธรรมขึ้นมาเพราะเราศึกษาธรรม แล้วเราพยายามค้นคว้า เอาธรรมนั้นมาเป็นเครื่องกำหนด เป็นการกำหนดแล้วดึงใจเข้ามาให้เป็นธรรม ถ้าดึงใจเข้ามาให้เป็นธรรม นั้นนะ จับขึ้นมาได้ จับกายได้ จับกายได้ยกวิปัสสนา

วิปัสสนาให้กลับสู่สภาวะเดิมของเขา สิ่งที่เกิดมาเป็นร่างกายเรา ส่วนผสมของมันคือ ดิน น้ำ ลม ไฟ...ดิน น้ำ ลม ไฟ มันกลับแปรสภาวะเดิมของเขาได้อย่างไร ได้อย่างไรก็ต่อเมื่อถ้าเราตายไปมันกลับโดยสภาวะธรรมชาติของมัน โดยตามธรรมชาติ แต่โดยตามธรรม เราเห็นสภาวะเป็นไป เราเห็นสภาวะมันจะคืนสู่สภาพ มันจะแยกดินเป็นดิน น้ำเป็นน้ำ ลมเป็นลม ไฟเป็นไฟ แยกออกจากกัน แยกออกจากกันด้วยปัญญาที่มรรคอรียสัจจ ปัญญาเป็นมรรคที่หมุนเวียนไป ที่

หมุนไปโดยธรรมชาตินี้ พอกำลังพอ ถ้าพอ จะเห็นความแยกกลับไป แยกกลับไป มันมีความเข้าใจ มันสอนใจขึ้นมามันก็ปล่อยวาง ปล่อยวาง

ต้องทำซ้ำอย่างนั้น มันจะปล่อยวาง จะกลับเป็นสภาวะเป็นน้ำ สภาวะเป็นไฟ สภาวะเป็นลม แล้วแต่โอกาส โอกาสในการทำของใจนี้ไม่ใช่ว่าจะทำครั้งเดียวแล้วจะเห็นผลตามธรรมชาติของมัน ทำครั้งเดียวแล้วจะปล่อยวาง การปล่อยวางในวิปัสสนานี้คือปล่อยวางด้วยปัญญา การปล่อยวางด้วยปัญญากับการทำความสงบของใจ ความสุขต่างกัน ความสุขของใจที่เกิดขึ้นจากการประพฤติปฏิบัตินี้จะต่างกันมาก จะลึกละเอียดอ่อนขนาดไหน มันก็เป็นความเห็นของใจดวงนั้น เป็นปัจจัยตั้ง ใจดวงนั้นเป็นปัจจัยตั้ง เป็นความเห็นของใจ ใจจะเข้าไปในหัวใจดวงนั้น รู้โดยตามความเป็นจริง ถ้ามันไม่ขาดมันก็มีพลังแสงสย มันไม่ขาดออกไป ต้องย้อนกลับมาซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซ้ำลงไปทีนี้ จับกายนี้ขึ้นมาได้ ถ้าพูดถึงผู้พิจารณากาย

ผู้พิจารณาจิต กลับมาคิดพิจารณาจิตว่าสิ่งนี้เป็นขั้นเหมือนกัน ขั้นอันละเอียด ขั้นอันอย่างกลางที่ในหัวใจที่มันจับต้องนั้นนะ มันก็เป็นความคิดเหมือนกัน ความคิดที่แยกแยะได้ ความคิดนี้แยกแยะ พอแยกแยะขึ้นมา มันจะหยุดในความคิดนั้น ถ้าความคิดแยกแยะไม่ได้มันจะเป็นอารมณ์ออกไป เป็นหมุนเป็นความเห็นของเราออกไป มันก็ลากเราออกไป นั้นนะ เพราะกำลังไม่พอ ถ้ากำลังไม่พอ ต้องกลับมาทำความสงบของใจ ทำความสงบของใจแล้ววิปัสสนาซ้ำบ่อยครั้งเข้าๆ จนถึงที่สุดมันก็ต้องปล่อยวาง กลับไปสู่สภาวะเดิมของมันโดยตามความเป็นจริง

“โดยความตามเป็นจริง” เพราะเป็นธรรม มันเป็นเรื่องจริงอยู่แล้ว สัจธรรมเป็นความจริง ถ้าเราเห็นธรรม คือเห็นจริง เห็นตามความเป็นจริงนั้นจะเป็นเรื่องของธรรม นี่มันเห็นโดยกิเลส สิ่งที่เป็นกิเลสในหัวใจนี้เห็นโดยความเป็นของปลอม ของปลอมคือความเห็นธรรมที่ว่ากลับสู่สภาวะเดิมนั้น เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นความเห็นโดยสัญญา เป็นความเห็นโดยสัญญามันแก้ไขดวงใจไม่ได้

ถ้าจะแก้ไขได้ มันต้องเป็นความเห็นของเราเอง เป็นความเห็นของเราถึงเป็นธรรมะของเรา เป็นปัจจัยตั้งในหัวใจของเรา เป็นปัจจัยตั้งในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้ววางธรรมไว้ อันนั้นประเสริฐส่วนหนึ่ง ส่วนหนึ่งคือเราได้เนื้อหาสาระไร เราได้วิธีการไร เราได้ในการชำระออกไปได้

ถ้าเราได้วิธีการขึ้นมา แล้วเราพยายามสั่งสมใจขึ้นมา ใจของเราจะขึ้นมาทำเป็นประโยชน์ขึ้นมาในหัวใจนั้น นั่นนะ สภาวะอย่างนั้นจะเห็นตามไหม แล้วกำลังพอนี้มันจะปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางเข้ามา จนขาดออกจากใจนะ ขาดออกไป ใจนี้ออกเป็นใจ เวี่ยงว้างออกไป กายนี้เป็นกายแยกออกจากกัน

ทั้งพิจารณาอะไรก็ได้แล้วแต่ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม จะเป็นสภาวะเหมือนกันหมด สภาวะการวิปัสสนานั้นมันเป็นจิตนิสัย แล้วเป็นการจับต้อง เราถึงวิปัสสนาด้วยเวทนาจีได้ วิปัสสนาด้วยจิตก็ได้ โยนไปโยนมา โยนไปโยนมาต่อเมื่อมันใช้วิธีการ ต้องการหลบไม่ให้กิเลสมันตามทัน ถ้าเราใช้วิปัสสนาอย่างเดิมอย่างเก่าอยู่ เป็นสัญญาอยู่อย่างเก่า กิเลสมันจะสวมรอย จะหลอกว่าสิ่งนั้นเป็นอย่างนั้นแล้วเปิดทางไว้เลย เปิดทางให้เราเห็นตามสภาวะตามความเป็นจริงเพราะเราสร้างขึ้นมาได้...เป็นวิปัสสนาก็ได้ เป็นวิปัสสนิกก็ได้ มันนึกให้เป็นไป มันจะนึกขึ้นมาให้เป็นสภาวะแบบนั้น นั่นนะ มันจะดึงสภาวะนั้นไป นี่ถ้าโยน โยนเพื่อเหตุนี้ไง โยนเพื่อที่เราทำสิ่งใหม่ตลอด เราพยายามวิปัสสนาให้เป็นของใหม่ตลอดไปๆ เป็นปัจจุบันธรรม เป็นสิ่งที่ปัจจุบันธรรม

จนถึงที่สุดแล้วมันก็ปล่อยวาง ขาดออกไปตามความเป็นจริง นี่เวี่ยงว้าง กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ออกไปส่วนหนึ่ง ออกไปส่วนหนึ่งเลย นี่ผลไม่เริ่มห้ามขึ้นมา เริ่มห้ามขึ้นมา ยกขึ้นวิปัสสนา มันจะเวี่ยงว้างขนาดไหน มันเป็นความเวี่ยงว้าง เป็นผลของใจ เป็นผลของใจ แต่เชื่อของใจยังไม่หมดออกไปจากใจ เชื่อของกิเลสยังไม่ออกไปจากใจ เห็นไหม มีสิ่งที่ปลุกฝังอยู่ในหัวใจนั้น ย้อนขึ้นไป

การก้าวเดิน การขุดคุ้ย การแสวงหา

การแสวงหาสิ่งต่างๆ เพื่อเป็นการเริ่มต้นนั้น เป็นการนับ ๑ ทุกๆ ขั้นตอนไป

การจะค้นหาการกระทำก็เหมือนกัน สิ่งที่เราค้นหาการกระทำ ว่าผู้ใดเห็นการกระทำ สิ่งที่เราเวลาพูดกันในเรื่องของโลกนั้น เป็นเรื่องของโลกว่าสิ่งใดก็เป็นการกระทำ สิ่งใดก็เป็นการกระทำ มันเป็นการกระทำโดยเนื้อหาสาระเพราะจุดเริ่มต้นมันเป็นอวิชชาอุปาทาน สงขารรา แล้วผ่านขั้นธอออกมา มันเป็นการกระทำโดยธรรมชาติของมัน แต่มันพูดมาเป็นการทั้งหมดมันหายากเกินไป สิ่งนี้มันเป็นขั้นของสัจกายทิฏฐิ

เป็นขั้นของความเห็นผิด แล้วก็ขั้นของกาม ตัวนี้มันเป็นตัวของกามตัวเป็นกองของกามโดยชัดเจน ถ้าจับตัวนี้ได้ อารมณ์ความคิดนี้จะเป็นกามทั้งหมดเลย

สิ่งที่เป็นกาม มันจะหมุนไปในเรื่องของกามทั้งหมดเลย แล้วจับต้องได้ มันจะมีอารมณ์ต่อสู้นรุนแรงมาก ความที่รุนแรงในเรื่องของกามราคะมันจะต่อสู้กับใจดวงนั้น ให้ใจดวงนั้นเป็นจี๋เข้าของมันโดยธรรมชาติของมัน มันจะเหยียบหัวไว้เลย ตรงนี้เป็นสิ่งที่รุนแรงมากเพราะเราจะข้ามกามภพ

สิ่งที่เกิดที่ตาย ในการเกิดและตายในภพนี้ ในกามภพนี้ตั้งแต่เทวดาลงมา เราต้องตายต้องเกิดอยู่ตรงวงเวียนนี้ ถ้าเราพ้นจากตรงนี้ไป วัฏฏะ ๓ กามภพ รูปภพ อรูปภพ นี่มันจะพ้นออกไปจากกามภพ มันต้องพยายามชำระการเกิดและการตาย ในสัจจะในความจริงส่วนหนึ่ง ต้องวิปัสสนาซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซ้ำแล้วซ้ำเล่า มันก็วิธีการมันต้องพลิกแพลงตลอด ความต่อสู้ของกามราคะนี้รุนแรงมาก จะทำให้เราเชื่อ ทำให้เราเป็นไป

ความต่อสู้ จากสติ-ปัญญาเป็นมหาสติ-มหาปัญญา มหาสติ-มหาปัญญานี้ต้องสะสมขึ้นไปขนาดไหน ต้องสะสมขึ้นมาจากใจของเรา ใจของเราจะเข้มแข็งขึ้นไปเรื่อย จากเริ่มจากเด็กอ่อนขึ้นมา มันจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่โดยธรรมชาติของมัน อันนั้นมันเติบโตโดยธรรมชาติ

แต่ให้ธรรมเกิดขึ้นเอง...เป็นไปไม่ได้

ปัญญาในการตัดกามราคะ จะให้มันเกิดขึ้นโดยเราสะสมขึ้นไป...เป็นไปไม่ได้เลย

สิ่งที่จะเป็นธรรมนี้ต้องเกิดขึ้นจากการฝึกฝนทั้งหมด เกิดขึ้นจากการฝึกฝน เกิดขึ้นจากการวิปัสสนา ถ้ามันจะเป็นไปเอง เราทำเหมือนกับที่เราเกิดมาเป็นเด็ก เป็นผู้ใหญ่ แล้วจะแก่เฒ่าตายไปโดยธรรมชาติของมัน อันนั้นเป็นเรื่องของโลก ถ้าเรื่องของธรรม ถ้ามันเป็นไปเอง เราจะไม่มีการอธิษฐานบูชา สงเคราะห์ กิเลสจะไม่สามารถจะมาหลอกลวงในการประพฤติปฏิบัติของเราให้ไขว้เขวได้ มันจะต้องเป็นไปตามธรรมสัจจะ มันจะต้องเป็นไปตามเสติปของมันเป็นที่จะต้องถึงที่สุดให้ได้สิ ทำไมมันเป็นไปไม่ได้ละ

มันเป็นไปไม่ได้เพราะกิเลสมันเป็นการต่อต้าน เพราะกิเลสมันพยายามพลิกแพลงหลอกลวงเราให้การประพฤติปฏิบัตินี้เป็นไปไม่ได้ ให้การประพฤติปฏิบัติไม่ก้าวหน้าไปไหน ให้

การประพฤติปฏิบัติอยู่แค่นั้น เขาก็ยังมีอำนาจเหนือเรา เขายังข่มใจดวงนั้นอยู่ เชื่อในใจนั้นยังอยู่ เขายังมีอำนาจเหนือเรา มีอำนาจในหัวใจดวงนั้น หัวใจดวงนั้นก็ต้องมีความทุกข์ไปสิ นั่นนะ มัน เป็นความกดดันในใจนั้น ใจนั้นจะมีความอมทุกข์แล้วจะกดดัน มีความเศร้าโศกเสียใจว่า ทำไมเราไม่สามารถชนะสิ่งนี้ได้

ถ้าชนะสิ่งนี้ได้ กลับมาแล้วเราก็เริ่มต้นใหม่ เริ่มต้นสะสมพลังงานของเรา เริ่มต้นกลับมา ทำความสงบของใจ มันต่อสู้กันโดยอำนาจของมันนะ ต่อสู้กันด้วยความมั่งมาก ความอยากให้ สำเร็จโดยไวใจ ความมั่งมากคือความต้องการผลนั้น แล้วมันจะทำเป็นสภาวะนั้น แล้วมันเป็นไปอย่างนั้นด้วย เพราะชั้นของปัญญา

แต่เดิมจุดไฟติด มันจุดไฟได้ติดยาก แต่เวลาไฟมันติดขึ้นมาแล้ว มันจะเผาผลาญสิ่งต่างๆ ใหม่มั่นกว่าเชื่อมั่นจะหมด อันนี้ก็เหมือนกัน เวลาปัญญาไม่เกิด มันไม่เกิดเลย ไม่เกิด พยายามใช้ ปัญญาอย่างไรให้เกิดก็ไม่เกิด แต่ในเรื่องของกามราคะ ถ้าเราจับกามราคะได้ ปัญญามันจะเกิด มหาศาล แล้วมันจะเกิดโดยความเห็นของมัน อันนี้เป็นกุญแจจะ ความเพลินไปในงาน งานนี้มัน จะเพลินไป เพลินไปโดยที่ว่ามีกำลังใจ ไม่มีพลังงานพอ ถ้าไม่มีพลังพอ การต่อสู้ คนมีปัญหา แต่เป็นคนอ่อนแอ นอนอยู่ในบ้านจะเอาอะไรไปสู่เขา คนมีปัญหา คนจะต่อสู้กับเขาได้ มันต้อง พยายามทำให้ร่างกายนี้แข็งแรงขึ้นมา มันมีทั้งปัญญาด้วย มีทั้งกำลังที่จะต่อสู้กับสิ่งต่างๆ ด้วย นั่นนะ มันจะเกิดขึ้นจากการวิปัสสนา

นี่การวิปัสสนาของเรามันต้องทำอย่างนี้ ต้องฝึกฝนอย่างนี้ มันถึงจะต่อสู้กับสิ่งนี้ได้ ต่อสู้ กับกามราคะในหัวใจ กามราคะในหัวใจมันรุนแรง มันไหลมาบ่าท่วมทันใจตลอดเวลา แล้วเรา เริ่มต้นจากการแตกหน่อแตกเนื้อขึ้นมาเพื่อจะขึ้นปะทะกับเขาใจ ปะทะกับกามราคะ

“กามภพ” ฟังสิว่า “กามภพ” เวลามันเกิดขึ้นมาในกามภพ มันกว้างขวางขนาดไหน แล้ว เราทำลายหมด ทำลายสิ่งที่กว้างขวางอย่างใหญ่โตมาก จะไม่ให้เกิด มันเป็นเชื้อของใจเลย มันจะ เป็นเรื่องงานเล็กน้อยไหม มันเป็นเรื่องงานใหญ่โตมหาศาล แล้วแก้ไขที่ไหน ไม่ใช่ไปแก้ไขสิ่ง ในเรื่องภพชาติต่างๆ ไปแก้ไขสิ่งที่เกิดตายนั้น มันเป็นเรื่องที่ว่าเป็นเรื่องปลายเหตุ

เรื่องต้นเหตุมันเริ่มที่ใจ ต้นเหตุเกิดจากใจ ต้นเหตุเกิดดับที่นี้ เราต้องกลับมาทำงานที่นี้ ไม่ต้องไปทำที่ไหน นั่งอยู่นี้ นั่งสมาธิหลับตาอยู่นี้ แล้วปัญญาหมุนในภวานามยปัญญาของเรา

หมุนในหัวใจ นี่ย้อนกลับมาทำในตัวของเรา ทำอยู่ในหัวใจของเรา ทำอยู่ในความคิดความเห็นของเราอยู่ภายใน นี่มันดับกันตรงนี้ไง ดับกันตรงที่ใจมันสะอาด ดับกันตรงที่หัวใจไม่คิดริเริ่มออกไป

ถ้าใจมันสะอาด ใจมันบริสุทธิ์แล้วมันจะมีความสะอาดในหัวใจ สิ่งนี้จะเกิดจากใจไม่ได้ สิ่งนี้มันเป็นความว่างเฉยๆ มันจะเกิดจากใจไม่ได้ ใจมันจะเกิดขึ้นมานี้เพราะมันมีสิ่งติดคั้นในหัวใจ สิ่งทีติดคั้นในหัวใจมันเป็นเชื้อ เป็นชั้นอันละเอียดในหัวใจ สิ่งที่เป็นชั้นอันละเอียดนี้มันเป็นความคิด เป็นความชอกช้อน เป็นความอ้อยอิ่งในหัวใจ แล้วเราก็เชื่อสิ่งนี้ เพราะสิ่งนี้เกิดตายกับเรามาทุกภพทุกชาติ

การเกิดการตายขึ้นมา ผูกหมุนเวียนกันมา มันไม่มีต้นไม่มีปลาย มันถึงลึกซึ่งมาก ความเชื่อสิ่งนี้มันกระตึกนิกเดียวเราก็เชื่อแล้วนะ มันเพียงแต่กระตึก ไม่ต้องออกเป็นคำสั่ง เรายังถามหาเลยว่าอะไรสิ่งใด เห็นไหม ใจมันไปเชื่อขนาดนั้นนะ ไปเชื่อที่ว่าเขาเพียงแต่จะเริ่มต้น ยังไม่ได้้ออกคำสั่งเลย มันก็ไปฟังเขาไว้ก่อนแล้ว

แต่เวลาธรรมที่เราจะสะสมขึ้นมา เราพยายามสะสมขึ้นมา สร้างสมขึ้นมา แล้วมันไม่เห็นผล สิ่งที่ไม่เห็นผล ถึงว่ามันทุกข์ยากใจ มันถึงน้อยเนื้อต่ำใจ มันถึงมีความลงเลงสยัย มันมีความคิด มีความขอกย้อนใจออกมา ให้หมุนออกมาข้างนอก นั่นนะ มันถึงถ้าหมุนออกมาข้างนอกแล้ว มันก็เป็นการว่าพ่ายแพ้ออกมา การต่อสู้คือการพ่ายแพ้ มันต้องพลิกแพลงใหม่ พลิกแพลงใหม่อยู่ตลอดไป พลิกแพลงจนถึงที่สุดได้

ถ้ามีการพลิก มีการแพลง มีการต่อสู้ขึ้นมา อันนั้นเป็นเรื่องของธรรม เรื่องของธรรมเป็นเรื่องการสะสม เรื่องการต่อสู้ เป็นเรื่องของการที่ว่าเราต้องสะสม ต้องพลิกแพลงขึ้นไป ต้องทำของเราออกไป พยายามหาทางช่องทาง ทางไหนที่มันจะออกไปได้ ปัญญามันต้องเกิดตรงนั้น ปัญญาใหม่ๆ พอเกิดขึ้นมา พอเห็นขึ้นมา ปัญญามันหมุนออกมา มันจะร้อง “อ้อ!” พอ “อ้อ!” มันก็ปล่อย ปล่อย พอปล่อยมันก็เว้งว่างชั่วคราว เว้งว่างชั่วคราว มันไม่ถึงกับขาด

ถ้ามันถึงกับขาด มันจะสะเทือนเรื้อนลั่นในหัวใจเลย สะเทือนในหัวใจ หัวใจดวงนี้จะไม่เกิดในภพอีกแล้ว มันสะเทือนกรีน! ในหัวใจนั้นนะว่าจะไม่เกิดตรงนี้อีกแล้ว ถ้ามันขาดออกไป ขาดออกจากใจ สิ่งทีขาดแล้ว ใจนี้พ้นออกไป ว่างหมดเลย ไม่มีชั้น

สิ่งที่เป็นอย่างนี้เป็นการสืบทอดของใจ ใจกับอันนี้สืบทอดกัน มันถึงได้เกิดเป็นกามภพ สิ่งที่เกิดเป็นกามภพนี้ เพราะใจมันเป็น ๒ พอใจนี้เป็น ๑ ขึ้นมา ใจก็เกิดเป็นพรหม สิ่งที่เกิดเป็นพรหมนี้ผลไม้เกือบสุกแล้ว ปล่อยให้มันสุกต่อไปข้างหน้าโดยธรรมชาติของมัน แต่ธรรมชาติของมัน มันก็ต้องไปอยู่บนพรหม อยู่บนพรหมอีกนาน

ถ้าเราพยายามประพฤติปฏิบัติ มันถึงที่สุดได้ ใจนี้ถึงที่สุดได้ ถึงที่สุดด้วยภาวนามย ปัญญา ถึงที่สุดด้วยปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่มรรคอรียสัจจัง วางศาสนาไว้ให้เราพบ เราพบศาสนาแล้วเราต้องก้าวตามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ถึงที่สุด

ถ้าถึงที่สุด เราพยายามทำให้สงบขนาดไหน แล้วเราทำเป็นญาณ ญาณกลับมาจับต้องต่อของจิตให้ได้ สิ่งที่เป็น ๑ นี้ มันเป็นละเอียดอ่อนจับต้องได้ยากมาก ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติส่วนใหญ่ทั้งหมดจะหลงตรงนี้ จะต้องหลง หลงไปทั้งหมดตลอดเพราะอะไร เพราะว่ามันเป็นเรื่องมหัศจรรย์มาก สิ่งมหัศจรรย์ ใจนี้ก็มีมหัศจรรย์ เรื่องของกามราคะก็มีมหัศจรรย์เต็มที่อยู่แล้ว มันเกิดขึ้นมาได้อย่างไร เรื่องของความหลงของใจ ใจนี้มันเผาใจได้อย่างไร แล้วมันทำใจของเราให้ติดข้องได้อย่างไร มันจะปล่อยมาได้ขนาดนั้น มันก็เป็นเรื่องว่าเหมือนกับจะสุดวิสัย แต่มันก็ผ่านไปได้

แต่เรื่องที่จะไปจับตัวของใจ มันละเอียดอ่อนจนไม่มีการย้อนกลับ พลังงานต่างๆ มันต้องส่งออกไปจากตัวมันเอง พลังงานนี้มันต้องเคลื่อนออกไปจากตัวมันเอง ไม่มีพลังงานอันไหนย้อนกลับมา แต่ใจนี้ก็เหมือนกัน มันก็เป็นพลังงานส่วนหนึ่ง

“ชาตฐ” ชาตุ ๖...ตัวชาตฐู้เป็นชาตฐสารส่วนหนึ่ง มันเป็นความรู้สึกรู้ตลอดเวลา แต่ไม่รู้ตัวมันเอง อวิชชาปจฺจยา สงฺขารานี้คือความรู้ รู้ตัวนี้คือตัวต่อของจิต มันจะย้อนกลับขึ้นมาขนาดไหน มันต้องเป็นมรรคอรียสัจจัง มรรคญาณเกิดขึ้นมา ย้อนกลับเข้ามาได้ เราต้องมีความเฉลียวใจ ความว่างขนาดไหนมันจะมีความสุข แล้วมันจะมีความพอใจ มันจะสงวนรักษาใจ จะสงวนรักษาสິงนี้ไว้ในหัวใจก่อน จนกว่ามันจะเห็นความเปลี่ยนแปลงของมัน มันอยู่กับเรา แล้วมันทำไมไม่ให้มีความสุขกับเราละ มันจะมีความเฉา มีความหงอยเหงานได้อย่างไร

เวลานั่งคอดก มันตกมาจากไหน มันตกมาจากตรงนี้ สิ่งที่อยู่ในหัวใจที่มันไม่มีที่สิ้นสุด มันมีคาอยู่นี้มันทำให้เราคอดกเพราะอะไร เพราะว่ามันไม่เป็นคุณ มันเป็นโทษของมัน มันเป็น

อวิชา มันเป็นความสิ่งที่ว่าไม่รู้ ไม่เป็นวิชาความเป็นจริง ถ้ามันเป็นวิชาความเป็นจริง มันจะต้องสะอาดบริสุทธิ์ทั้งหมดสิ นี่คือตัวเชื้อของมัน นี่คือตัวที่มันกลบไว้ กลบไว้โดยมิดชิดที่สุดเลย คือตัวอวิชา นั่นนะ ย้อนกลับเข้าไปจับถึงตัวอวิชาได้ ใจย้อนกลับเข้าไปจับได้ ตัวนี้คือตัวเหตุ สิ่งที่เป็นเหตุทำให้ตัวนี้เกิดในภพในวิภวต่าง ๆ ตัวนี้พาไปเกิด ต้องต่อสู้กับสิ่งนั้น

การต่อสู้กับสิ่งนี้ สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนมาก ต่อสู้ด้วยการเฝ้ามอง โดยการเฝ้ามอง โดยการขันธ โดยการความคิดมันไม่เกิดขึ้นแล้ว การเฝ้ามองจนกว่าถึงที่สุดแล้วมันพลิก จบสิ้นกระบวนการ

สิ่งที่กลบไว้ คือกิเลสกลบไว้ กลบทุกขไว้ทั้งหมดเลย แล้วเราก็หมุนเวียนอยู่ในทุกข หมุนเวียนอยู่ในวิภวนออกไป แต่มันพ้นออกไปจากทุกขแล้วมันพ้นออกไปได้ พ้นออกไปจากความเห็น ความเป็นจริง พ้นออกไปจากธรรมที่ว่าภวานามยปัญญาก่อขึ้นกับใจดวงนั้น ใจดวงนั้นสามารถภวานามยปัญญาก้าวเดินออกไปจนถึงที่สุด ถึงที่สุดกับใจดวงนั้น นั่นเอกบุรุษ

เอกบุรุษกับผู้ที่ย่อย อกบุรุษที่ว่าค้นคว้าออกมาจากหัวใจ ใจจะพ้นค้นคว้าออกไปได้ หมุนเวียนออกไปจากใจดวงนั้น ใจดวงนั้นก้าวเดินมาตามธรรมกับใจดวงนั้นก้าวเดินไปตามกิเลส

เหรียญมี ๒ ด้าน “ก้าวเดินตามกิเลส” จะหาความสุขใส่ตัว หาไปเกิดในโลกนี้ ไม่เจอความสุขตามความเป็นจริง จะเจอแต่ความสิ่งหลอกลวง เจอแต่สิ่งที่ว่ามันพอใจกับใจ ถ้าใจมันพอใจกับสิ่งนั้น มันก็อาศัยว่าสิ่งนั้นเป็นความสุข เป็นอามิส สิ่งที่เป็นอามิส ใจของตัวยังไม่รู้เลยว่าใจของตัวต้องการอะไร แต่มีสิ่งที่มอมเมา เป็นอามิสขึ้นมาอมเมาใจ มันก็พอใจ ก็หลงไปกับสิ่งนั้นไปได้ มันน่าสลดสังเวชตัวเองขนาดไหน สิ่งที่เป็นโลกนี้เป็นสิ่งที่จอมปลอมและมัวเมา หลงไหล หลงไหลกันไป

สรรพสิ่งในโลกนี้เกิดมาเป็นสมบัติกลาง ไม่ใช่สมบัติของใครทั้งสิ้น ใครเกิดมาแล้วมีปัญหา มาแสวงหาสิ่งนี้ มันก็จะไปเกิดเป็นสมบัติของคนนั้น คนนั้นได้แสวงหาสมบัตินั้นมาก็มาเพื่อดำรงชีวิต ดำรงชีวิตเพื่ออยู่ในโลกนี้ โลกนี้เราดำรงชีวิตอยู่เพื่อโลกนี้ แต่ธรรมไม่ได้ว่าอย่างนั้น ธรรมพูดถึงเกิดนี้มาจากไหน อวิชาปจฺยา สงฺขารา เพราะความไม่เข้าใจถึงทำให้เราเกิดมาเกิดมาในโลกนี้แล้วจะมาหลงไหลได้ปลื้มกับสิ่งจอมปลอมในโลกนี้ได้อย่างไร สัจธรรมมีอยู่

ความจริงมีอยู่ ทำไมเราไม่แสวงหาทางออก ถ้าเราแสวงหาทางออก มันต้องย้อนกลับมาเป็นความทุกข์ แทบจะเป็นความทุกข์ จะยอมรับว่าเป็นความทุกข์ เป็นในการประพฤติปฏิบัติ เป็นความทุกข์ แต่เป็นความทุกข์ที่ว่าเป็นโอกาสด้วย

ถ้าไม่มีโอกาส ไม่มีการกระทำ มันก็จะไม่ได้สิ่งนั้น

ถ้าเรามีโอกาส มีการกระทำ มันถึงจะเป็นความโอกาสของเราขึ้นมา ถ้ามันเป็นโอกาส...

(ดับทีหนึ่ง ขึ้นไปดับทีหนึ่ง ขึ้นไปดับเลย)

โอกาสของเราเกิดขึ้นมาแล้ว เราต้องทำ โอกาสของเราเกิดขึ้นมาเพราะเราเกิดเป็นเรานี่แหละ ถ้าไม่ใช่เป็นเรานะ ไม่ใช่เป็นเรา เป็นสิ่งใดๆ ก็ไม่รู้ “สิ่งใดๆ ก็ไม่รู้” มันหมุนไปตามธรรมชาติของมัน หมุนไปตามกรรม กรรมนี้จำแนกสัตว์ให้เกิดต่างกัน กรรมในหัวใจ

เราเป็นพี่น้องเป็นญาติเป็นพ่อเป็นแม่กัน แต่มันก็ไม่ใช่ว่ากรรมนี้จะเสมอกัน กรรมแล้วแต่สิ่งที่จะเป็นไป สิ่งที่จะเป็นไปเพราะสิ่งที่การกระทำ กรรมคือการกระทำของเรา ถ้าเรากระทำสิ่งใด กระทำสิ่งที่เป็นคุณงามความดีจะให้ผลเป็นคุณงามความดี จะให้เป็นสิ่งที่เกิดในที่ดี กรรมสิ่งที่ดี

แล้วถ้ากรรมที่ละเอียดเข้าไปในการประพฤติปฏิบัติ กรรมที่เราทำขึ้นมาจากกรรมภายใน การประพฤติปฏิบัติมันเป็นการประพฤติปฏิบัติด้วยหัวใจ กวามขบปัญญาคือเรื่องของใจ ใจมันเกิดขึ้นมา มันเกิดขึ้นมาด้วยการกวามขบปัญญา มันเกิดขึ้นมาเป็นนามธรรม เราสร้างสมขึ้นมา นั่นนะ มันหมุนขึ้นมาขนาดนั้นนะ นั่นนะ กรรมอันละเอียด

กรรมอย่างหยาบๆ เราใช้ร่างกายทำ ร่างกายทำ ร่างกายเรา แล้วอย่างโลกเขา ใหว่วานใครทำก็ได้ ใหว่วานคนอื่นทำก็ได้ ใหว่วานใครทำแทนกันก็ได้ นั่นงานของคนอื่น แต่งานของใจนี้ ใหว่วานกันไม่ได้ สมานนี้ซื้อไม่ได้ ปัญญานี้ก็ซื้อไม่ได้ ปัญญา-สมานนี้จะเกิดขึ้นมาจากผู้ที่ฝึกฝนขึ้นมา เกิดจากการฝึกฝน ถ้าเกิดจากการนอนเฉยๆ แล้วไม่เกิด ทำสมานขึ้นมาเห็นไหมว่า จะเป็นโดยธรรมชาติของมัน มันก็ไม่เกิดเป็นปัญญารขึ้นมาได้ เพราะมันเป็นสมาน เห็นไหม สมานเป็นสมาน ปัญญาเป็นปัญญา

แต่ปัญญานี้ที่คิดกัน ปัญญาทางโลกว่ามันเป็นปัญญาแล้ว มันเป็นปัญญาของฝ่ายโลกียะ มันคิดขนาดไหน สิ้นสุดของความคิดมันเป็นความสิ้นสุดเป็นความคิดแล้วมันปล่อยวาง นี่มันเป็นปัญญาที่ว่ามันปล่อยวาง สิ่งที่ปล่อยวางนี้เป็นปัญญาบรมสมาธิ มันถึงยังไม่ได้เกิดเป็นภาวนามยปัญญา ถ้าภาวนามยปัญญาเกิดขึ้นมาจากภายใน เกิดขึ้นมาจากที่ว่า สมาธิได้ถึงเกิดปัญญา ถ้ามีสมาธิของใจนะ ปัญญาถึงจะเกิดขึ้นมา ถ้าสมาธิยังไม่เกิดขึ้นมา ปัญญาตัวนี้ไม่เกิดมันเป็นโลกียะตลอด มันเป็นปัญญาของโลกเขา แต่มันเป็นสิ่งที่ว่าสืบเนื่องกัน

มันเป็นสิ่งที่ว่าต้นกับปลาย ถ้าไม่มีต้น มันก็ไม่มีปลายใช่ไหม มันถึงต้องมีต้น มีต้นหมายความว่าเราก็ต้องใช้ภาวนาอย่างนี้ขึ้นมาเหมือนกัน เราต้องใช้ความคิดอันนี้เหมือนกัน ใช้ความคิดขึ้นมาเพื่อเป็นต้น แล้วเราก็สืบต่อไปให้เป็นปลายให้ได้ ถ้าเป็นต้นขึ้นมาแล้วเป็นกลางพอเป็นกลางมันก็ปล่อยวาง พอปล่อยวาง เราเข้าใจว่านี่เป็นสิ่งที่ว่าเป็นผลของมันแล้ว นี่มันถึงโดนกลบไว้ด้วยกิเลสใจ สิ่งนี้มันกลบไว้

ถ้ามันไม่กลบไว้...ไม่กลบไว้เพราะอะไร?

ไม่กลบไว้เพราะเราขุดคุ้ย

ไม่กลบไว้เพราะเราพยายามแสวงหา

ไม่กลบไว้เพราะเราพยายามค้นคว้ากับมัน

เราต้องพยายามค้นคว้า ต้องพยายามต่อสู้ ถ้าเราค้นคว้าเราต่อสู้ขึ้นมา นี่เกิด นี่เป็นการกระทำของเรา ถ้าการกระทำของเราเกิดขึ้นแล้วลงมัจฉิมาปฏิบัติ ถ้าการกระทำของเราเกิดขึ้นไม่ลงมัจฉิมาปฏิบัติ มันก็เป็นอัตตกิลมถานุโยค เป็นกามสุขัลลิกานุโยค ถ้าเราพอใจในความสุขในความพอใจ เป็นกามสุขัลลิกานุโยค ถ้าเป็นความทุกข์ขึ้นมา เป็นอัตตกิลมถานุโยค

อันนั้นมันเป็นครูของเรา มันต้องมีความผิดความถูกขึ้นมาในการประพฤติปฏิบัติ ทุกคนเกิดมาจะให้ถูกต้องไป มันเป็นไปได้ไหมไม่ได้หรอก มันต้องมีความผิดพลาดโดยธรรมชาติ เพราะกิเลสมันอยู่ที่ใจ เพราะมันมีสิ่งอันหนึ่งเป็นสมบัติเก่า สมบัติเดิมมันต้องดีค่าก่อน ดีค่าสมบัติของอันนี้ว่ามันมีค่าเท่าไร มีค่าเท่าไรมันก็เทียบกับธรรมไม่ได้หรอก ธรรมนี้มีค่าสูงกว่า ถ้าธรรมมีค่าสูงกว่า แต่มันก็ไม่ยอมรับ ใหม่ ๆ ไม่ยอมรับ เพราะมันยังไม่ยอมรับค่าของธรรม

เราประพฤติปฏิบัติ เรายก พยายามค้นคว้าขึ้นมาจนธรรมมันเกิด ธรรมเกิดขึ้นมา มีใน หัวใจขึ้นมา แล้วมันไปชำระล้าง มันถึงทำให้ปล่อยใจ มันปล่อยมันวาง ความปล่อยวางมันมีค่า เหนือกว่า สิ่งที่มีคุณค่าเหนือกว่า มันเหนือกว่าคือเหนือกว่ากิเลส ถ้ามันเหนือกว่ากิเลส มันเป็น ธรรมขึ้นมา มันต้องยอมรับสิ คุณค่าเดิม คุณค่าของกิเลส มันก็ต้องถอยร่นออกไปๆ ถอยร่น ออกไปจนกว่ามันจะขาดออกไป มันจะปล่อยวางออกไปๆ จนถึงที่สุด

จนถึงว่าเราเกิดมาถึงว่าโอกาสที่จะประพฤติปฏิบัติมันถึงสำคัญไฉน

ถ้าเป็นทุกซ์ โอกาสที่จะเป็นทุกซ์ด้วย เราต้องคิดว่าเป็นโอกาสของเรา เราถึงยอมทุกซ์ ถ้า ยอมทุกซ์ขึ้นมา มันก็จะเป็นการกระทำของเราที่ถูกต้อง ถ้าเราไม่ยอมทุกซ์ เราจะหาเอาแต่ความ สะดวกเอาความสบาย อันนั้นเป็นเหรียญอีกด้านหนึ่ง เป็นการกลบไว้เกลื่อนไว้เฉยๆ กลบทุกซ์ ไว้แล้วแก้ไขทุกซ์ไม่ได้

ถ้าเราไม่กลบทุกซ์ไว้ เราต่อสู้ซึ่งๆ หน้า เราต่อสู้กับทุกซ์ เราค้นคว้าหาทุกซ์ แล้วเราใช้ โอกาส โอกาสในทุกซ์นั้น เพราะเราสร้างทุกซ์ขึ้นมาให้มันเป็นสถานะ เป็นพื้นฐาน เป็นโอกาส ของเรา แล้วเราทำของเราไป นั่นนะ ทุกซ์ขนาดไหน เราก็ต้องสู้ ทุกซ์ขนาดไหน มันก็พอใจ

แล้วผู้ที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมาจนได้ขั้นได้ตอน นั่นนะ ได้ขั้น ๑ ขั้น ๒ ขั้น ๓ ขึ้นไป มัน พยายามจะค้นเอาให้ได้ถึงที่สุด เพราะความสุขมันมหาศาลนะ ความสุขมันเว้งว้าง มันเหมือนกับ ลอยไปโดยที่ไม่ได้เดิน ถ้ามันผ่านขั้นตอนขึ้นไป มันมีความสุขมาก จนกว่ามันพ้นออกไปเป็น ขั้นเป็นตอนเข้าไป จนถึงที่สุดแล้ว ไม่มีความสุขใดๆ เสมอได้เลย ความสุขอันว่าวิมุตติสุขนี้ ใน หัวใจของสัตว์โลก ไม่มีสิ่งใดจะเสมอเหมือนได้ เอามาเทียบเคียงไม่ได้ เอวัง